

Kolmen kansikuvan takana

Jesse Raatikainen

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Amk-opinnäytetyö

2023

Medianomin tutkinto

Tiivistelmä

Tekijä Jesse Raatikainen
Tutkinto Medianomi
Raportin/Opinnäytetyön nimi Kolmen kansikuvan takana
Sivu- ja liitesivumäärä 36 + 0
<p>Opinnäytetyössä etsin vastausta kysymykseen, mistä hyvä haastatteluihin pohjaava kansikuvajuttu muodostuu erilaisissa medioissa. Mediat ovat aina erilaisia, riippuen julkaisukanavasta, niiden tyylistä ja yleisöstä. Olen työskennellyt vuoden sisään kolmessa eri mediassa, joiden julkaisutahti ja luonne ovat erilaiset. Jokaiseen mediaan olen kirjoittanut vuonna 2023 yhden kansikuvajutun, jotka perustuvat haastatteluihin.</p> <p>On luontevaa tarkastella haastatteluja ja juttuja syvemmin, samalla pohtien kuinka sisällöt eroavat toisistaan teknisesti. Ensimmäinen kansikuvajuttu, näyttelijä Brian Coxin haastattelu, julkaistiin elokuvalahti Episodissa toukokuussa, muusikko Peter Lerchen haastattelu Iltalehdessä elokuussa ja kuuden presidentti Martti Ahtisaaren ystävän ja kollegan haastattelukokonaisuus Seurassa lokakuussa. Jutut julkaistiin siis noin puolen vuoden sisällä.</p> <p>Lehdet ovat keskenään erilaisia, vaikka yhtäläisyyksiäkin on. Pääasiassa Episodia julkaistaan kerran kuussa, Seuraa kerran viikossa ja Iltalehteä kerran päivässä. Medioiden rytmi, yleisö ja tavoitteet ovat jossain määrin erilaiset. Jokainen kuitenkin pyrkii tuottamaan uutta tietoa ja kasvattamaan lukijakuntaansa mielenkiintoisella sisällöllä. Jokainen media julkaisee aktiivisesti juttujaan myös omilla verkkosivustoillaan.</p> <p>Työn tietoperustana käytin haastatteluihin perehtyneiden henkilöiden kirjallisuutta, sekä tietysti myös journalistien ammattikirjallisuutta. Toisinaan kirjallisuus ristesii, mutta ei välttämättä aina. Kaikkea lähteenä käytettyä kirjallisuutta ei voi kutsua tieteelliseksi tekstiksi, mutta sen käyttäminen on ollut perusteltua ammatillisen merkittävyyden vuoksi. Lähteenä on myös käytetty lehtijuttuja ja podcasteja.</p> <p>Opinnäytetyössä keskityn yhteen artikkeliin ja sen syntyprosessiin kerrallaan. Kerron prosesseistani ja reflektoin oppimaani niiden pohjalta. Tärkein havaintoni ja oppini on se, että journalistinen juttu on aina yhteistyön tulosta. Vaikka jutun alussa tai lopussa lukee yksi nimi, kirjoittajan nimi, jutun taustalla on useita ammattilaisia ja heidän työpanoksiaan.</p> <p>Jokainen juttu opetti jotakin uutta myös haastattelemisesta tiedonhankintamuotona. Haastatteluja ei voi lähestyä samalla tavalla ihmisestä riippumatta, vaan aina on syytä kohdata henkilöt yksilöinä, joilla on omat motiivit ja perusteet haastattelujen antamiselle.</p>
Asiasanat Haastattelu, toimittajan työ, journalismi, lehtijuttu, media, tiedonhankinta

Sisällys

1 Johdanto.....	1
2 Portfolio-opinnäytetyö.....	3
2.1. Tavoite.....	3
2.2. Rajaukset	3
3 Opinnäytetyön tietoperusta	5
4 Esittely ja reflektointi.....	8
4.1 Episodi	9
4.2 Iltalehti.....	16
4.3 Seura	23
5 Pohdintaa	33
6 Lähteet	35

1 Johdanto

Ymmärsin melko varhain kirjoittajapolkuni alussa, että pidän haastattelujen tekemisestä. Kiehto-vinta oli päästä tapaamaan mielenkiintoisia ihmisiä ja saada luvan kanssa kysyä mieltä askarrutta-vista seikoista. Minua kiehtoi ajatus päästä tapaamaan sellaisia ihmisiä, jotka normaalissa arjes-sani olisivat saavuttamattomissa.

Kun tein työharjoitteluani Seurassa kesästä 2022 kesään 2023, ymmärsin, ettei kansikuvaa mää-ritä automaattisesti nimekkäin tai ”arvovaltaisin” henkilö, jota lehden kulloiseenkin numeroon on haastateltu. Esimerkiksi numerossa 46/23 kansikuvahenkilöksi valittiin laulaja Lea Laven, kun niin sanottuna ”kakkoshenkilönä” lehdessä oli pääministeri Petteri Orpo.

Aina haastateltavan merkittävyys tai jutun laatu ja yhteiskunnallinen merkittävyys eivät merkitse sitä, tuleeko haastattelusta kansikuvajuttu vai ei. Lehden sisällä tehdään päätökset, jotka perustu-vat milloin mihinkin. Useimmiten kansikuvajutut valitaan ajankohtaisuuden mukaan, mutta ky-seessä saattaa olla myös skuuppi tai jokin muu, lukijoita luultavimmin kiinnostava uusi tieto, jota mediassa ei ole aiemmin käsitelty. Yleensä lukijoita kiinnostaa, mitä takavuosina paljon esillä ol-leelle henkilölle kuuluu.

Pääsin tekemään Seuraan ensimmäisen oman kansikuvajuttuni vasta lokakuussa 2023. Sitä en-nen olin ehtinyt tehdä kolme kansikuvajuttua elokuvalehti Episodiin ja yhden Iltalehteen. Jokaisen kansivalinnan taustalla ovat olleet erilaiset toimitukselliset syyt. Episodin tapauksessa haastatelta-van kiinnostavuus ja toisaalta ajankohtaisuus. Aiheen ajankohtaisuus oli syynä myös Iltalehden ja Seuran tapauksessa. Otan vastuullisen tehtävän aina mieluusti vastaan.

Valitsin mukaan nämä artikkelit omista töistäni, koska ne sopivat sattumalta niin erinomaisesti tä-män opinnäytetyön tarkoituksiin. Ne julkaistiin suhteellisen lyhyen ajan sisällä toisistaan, ja kaikki erilaisissa medioissa. Pidän niiden lopputuloksia onnistuneina, mahdollisesti ne lukeutuvat par-haimmiston tekemistäni töistä.

Opinnäytetyöni teema on kansikuvajuttujen kirjoittaminen ja oma kehitykseni näiden töiden poh-jalta. Tarkastelen aihetta tässä esiteltyjen juttujen pohjalta, koska jokainen on vienyt minua jollakin tavalla toimittajana eteenpäin. Jutut ovat syntyneet vahvasti haastattelujen pohjalta – voisi oikeas-taan ilmaista, että haastattelu on näissä tapauksissa ”se juttu”. Ilman haastateltavia, näitä artikke-leja ei olisi olemassa.

Olen kehittynyt kirjoittajana ja haastattelijana vuosien varrella, ja jollain tavalla nämä opinnäyte-työssä esiteltävät kolme artikkelia toimivat eräänlaisena ammattitaidon osoituksena, jotka puhuvat puolestaan. Tietenkin epäonnistumisia tulee joskus ja työssä voi aina oppia paremmaksi.

Jokaisesta työtehtävästä oppii jotain uutta, koska käytännön työssä journalismia oppii mielestäni pelkkää teoriaa paremmin. Oppiminen jatkuu varmasti kaikilla toimittajilla uran loppuun asti.

Näiden kolmen artikkelin tapauksessa erityisosaamisestani ja perehtyneisyydestäni, erityisesti kulttuurin saralla, on ollut hyötyä. Olen perehtynyt elokuvaan taidemuotona harrastuneisuuteni ja osin töittäni kautta. Laskin juuri, että olen käyttänyt elämästäni noin vuoden päivät, yhteensä yli 8 000 tuntia, elokuvien ja sarjojen katsomiseen. Sen lisäksi olen kirjoittanut elokuvakritiikkejä ja lukenut paljon kirjallisuutta aiheesta. Elokuvien lisäksi kulttuuri yleisesti on suurin fiksaationi. Olen omimillani eri kulttuurijuttujen parissa, koska käytän käytännössä kaiken vapaa-aikani eri taidealojen seuraamiseen. Se saattaa olla yksityisessä elämässä taakka, mutta se tuo elämäni nautintoa ja samalla lisää valmiuksiani työelämässä.

Olen myös kiinnostunut politiikasta, jonka puolesta voin sanoa, että haastattelemiini henkilöt ja haastattelun aihe Seuran tapauksessa ovat myös olleet ennestään tuttuja.

Uskon, että tästä opinnäytetyöstä voi saada vähintään uutta ajateltavaa siihen, kuinka haastattelu konkreettisesti toteutuu, minkälaisia valintoja kirjoitus- ja editointiprosessissa kannattaa tehdä ja mitä juttua valmistaessa kannattaa ottaa huomioon. Totuus on se, että hyvät ja mielenkiintoiset jutut myyvät, eikä se todennäköisesti muutu journalismin saralla koskaan. Opinnäytetyössä esitetyt ajatukset toimivat omalla kohdallani, mutta hyviä tapoja tehdä on enemmänkin. Jokainen toimittaja löytää oman tyylinsä, jonka kokee juttuja valmistellessaan helpoimmaksi.

2 Portfolio-opinnäytetyö

2.1. Tavoite

Portfolion tavoitteena on kuvata omaa ammatillista kasvuani omaa oppimistani reflektoiden julkaisujen tekstien pohjalta. Tarkoitus on niin ikään myös osoittaa, että olen oppinut jotakin jokaisesta opinnäytetyössä esitellyistä artikkeleista.

Paras oppi journalistisen työn tekemiseen tulee kokemuksesta. Koulussa voi toki opiskella teoriaa siitä, millainen hyvän haastattelun tulisi olla, mutta jokainen haastattelu tulee olemaan erilainen. Haastattelu perustuu ihmisten kohtaamiseen, eikä kaikkea voi ennakoida etukäteen.

Toimittaja Olli Seuri kirjoittaa kirjassaan Avoin kysymys, että moni haastattelu on epäonnistunut, kun haastattelijä unohtaa kohtaamisen toisen ihmisen kanssa kesken haastattelun. Näin voi käydä, jos on liikaa oman päänsä sisällä ja tavoittelee vain ennalta odotettuja vastauksia. (Seuri 2020, 23.)

Koska kaikkeen ei voi ennalta varautua, kokemus tuo toimittajalle eväitä ja varmuutta työn tekoon. Vaikean tai jopa vihamielisen haastateltavan kohtaamista ei voi harjoitella, koska ihminen on arvaamaton kaikessa monimutkaisuudessaan. Kun jutuntekoprosesseja kirjoittaa auki, se selkeyttää prosessia omassa mielessä, tuoden samalla läpinäkyvyyttä yleisölle.

2.2. Rajaukset

Opinnäytetyössä käsiteltävät kirjoittamani artikkelit on julkaistu noin puolen vuoden sisällä. Paitsi että aikaväli on suhteellisen lyhyeksi rajattu, jokainen artikkeli on julkaistu myös erilaisessa lehdessä. Tämä tuo enemmän näkökulmia.

Erikoislehti Episodi ilmestyy 12 kertaa vuodessa, eli kerran kuussa. Aikakauslehti Seura puolestaan ilmestyy 49 kertaa vuodessa, keskimäärin neljä kertaa kuukaudessa. Iltapäivälehti, Iltalehti, ilmestyy puolestaan noin 312 kertaa vuodessa, eli kuutena päivänä viikossa, noin 24 kertaa kuussa.

Ensimmäinen kansikuvajuttu oli Episodin numerossa 05/2023. *Succession: Brian Cox ei sure hittisarjansa loppua* julkaistiin toukokuussa lehdessä, mutta sitä ennen artikkeli oli luettavissa Episodin verkkosivuilla maaliskuussa, kun HBO:n draamasarja *Succession* (2018–2023) sai viidennen ja viimeisen kautensa.

Toinen kansikuvajuttu oli Iltalehdessä torstaina 10. elokuuta 2023, kansiossikolla *Ystävän koskettavat muistot: Tällainen oli todellinen Vesa-Matti Loiri*. Juttu julkaistiin tasan vuosi sen jälkeen, kun taiteilija Vesa-Matti Loiri kuoli.

Kolmas kansikuvajuttu oli luonteeltaan laajin. Se julkaistiin Seuran numerossa 43/2023, kansiossikolla *Tällainen Martti Ahtisaari oli vallan kulisseissa: Rakasti halailua ja huumoria ja nauroi omille kömmähdyksilleen – ”Hän uskoi, että kaiken julman ja synkän takaa nousee valo”*. Kyseessä oli muistoartikkeli, joka julkaistiin seuraavalla viikolla presidentti Martti Ahtisaaren kuolemasta.

Valitsin nämä siksi, että ne ovat olleet suuritöisiä ja merkittäviä luottamuksen osoituksia toimittajalle. Kolme on hyvä luku, koska se mahdollistaa monipuolisen katsannon. Yleensä lehdet julkaistaan vastaavanlaiseen tahtiin, kun joku näistä kolmesta lehdestä. On harvinaisempaa, että lehti ilmestyy esimerkiksi kerran kahdessa kuukaudessa.

Päivittäin, viikoittain ja kuukausittain julkaistavissa lehdissä on oma rytminsä, joka tuo työhön erilaista lähestymistapaa. Yksi esimerkki kustakin on mielestäni erinomainen päätös.

3 Opinnäytetyön tietoperusta

Toimittaja, eli journalisti, on henkilö, joka hankkii tietoa ja käsittelee sitä, useimmiten kirjoittaa. Se määritellään työksi, vaikka voi myös ajatella, että kyseessä ei olisi työ, vaan elämäntapa. (Lindgren 2011, 88.)

Opinnäytetyössä käsittelen henkilöhaastattelun kirjoittamista kolmen tekemäni kansikuvajutun kautta. Kansikuvajuttu ei sinänsä eroa tavallisesta henkilöhaastattelusta, mutta yleensä kannessa mainostettavaa haastattelua pidetään aiheensa tai henkilönsä puolesta myyvimpänä, eli lukijoista suurinta osaa kiinnostavimpana juttuna, jolla houkutellaan lukemaan tai ostamaan lehti. Kansi on lehden näkyvin osa (Suomalainen 2013, 1). Suurin osa näkee kannen lehtipisteillä ja vain murto-osa tarttuu siihen.

Jo 1800-luvulla ymmärrettiin kohdentamisen voima. Lukijoille on syytä tarjota sellaista, mistä he haluavat lukea. (Keeble 2005, 11).

Kansikuvajutun tai minkä tahansa henkilöhaastattelun tavoite voisi olla esimerkiksi se, että haastattelun lukemisen jälkeen lukija näkisi ihmisen. Haastatteluja radiossa tehdessään Howard Stern tavoittelee samaa: keskustelun lopuksi yleisö ei näe julkkista, vaan ihmisen (Stern 2019, 14).

Journalistinen kerronta voi olla monipuolista, tarinallista tai pelkistetympää, asiallisempaa ja kuivakampaa tekstiä. Leipätekstiin kuuluu olennaisena osana sitaatit, erityisesti jos on kyse haastateluista. Tekstin dramaturgiaa pohtiessani esimerkiksi Seuran jutussa, sain yhdestä sitaatista kaksi lahjaa: otsikon ja jutun lopetuksen. Siinä oli dramatiikkaa, jonka kanssa kannattaa käyttää harkintaa. Omasta mielestäni se tuo tekstiin suureellisuuden tuntua, mutta tässä tekstissä se toimi.

Voisi luonnehtia, että kyseisellä sitaatilla, ”Hän oli Martti”, oli monta funktiota: se toi jotain rakenteseen ja vei jutun juonta eteenpäin (Haapanen 2011, 64).

Journalismissa haastattelu on keskeinen tiedonhankintamuoto. Se perustuu kysymysten esittämiselle: toimittaja kysyy valitsemaltaan lähteeltä kysymyksiä, joita jutussa voidaan käyttää epäsuoraan tai suoraan (Haapanen 2011, 67). Suurimmassa osassa olen siistinyt sitaatteja kirjakieliseen muotoon kyseessä olevien medioiden käytäntöjen mukaisesti, mutta olen saattanut jättää joihinkin sitaatteihin murretta, jos se on ollut jutulle olennaista. Haastattelu voi kuitenkin tarkoittaa myös juttutyyppejä, eli sellaisia, joita tässäkin opinnäytetyössä käsittelen (Jaakkola 2013, 200).

Haastateltavia tulee lähestyä eri tavalla, koska kaikki ihmiset ovat yksilöitä. Esimerkiksi poliitikolta voi joutua tivaamaan vastauksia, mutta konfliktin uhrin kohdalla täytyy osata käyttäytyä hienotunteisesti (Seuri 2020, 27). Olen ottanut omaksi nyrkkisäännökseni sen, että en hermostu, vaikka

minulle hermostuttaisi. Pysyn kohteliaana ja yritän löytää yhteisen sävelen, jotta haastattelu onnistuu ja kontakti haastateltavaan säilyy. Tavoitteeni on, että kaikki osapuolet ovat valmistuneeseen juttuun tyytyväisiä, mutta tämä ei tietysti aina pidä paikkaansa yhteiskunnallisia asioita käsittelevissä jutuissa. Poliitikkoja tai muita agendan omaavia haastateltavia ei pidä palvella, vaan lukijoita. Toimittajan tulee olla tinkimätön siinä suhteessa (Jaakkola 2013, 19).

Haastattelun saamista edellyttää hyvä valmistautuminen. Toimittajan idean on syytä olla hyvä ja loppuun asti mietitty, jotta haastateltava kokee järkeväksi käyttää aikaansa siihen. (Seuri 2020, 47).

Uutismediat tuottavat Suomessa ja maailmalla nopearytmisintä journalismia. Sellaisia ovat esimerkiksi iltapäivälehdet, jotka tunnetaan maailmalla termillä tabloidit. Tabloidit painottavat sisältönsä yksityiselämään ja viihteeseen enemmän, kuin niin sanotut vakavammat lehdet, joita edustaa esimerkiksi Helsingin Sanomat (Kivioja 2018, 34).

Iltapäivälehtiä Suomessa edustaa Ilta-Sanomat ja Iltalehti, jotka kilpailevat keskenään, mutta myös muita uutismedioita vastaan. Tarkoitus on tehdä uutisvoittoja, eli saada uutisoitua ensimmäisenä tärkeistä tapahtumista. Koska media on siirtynyt verkkoon, kilpailijoita ovat myös muut uutismediat maailmalla (Kivioja 2018, 82). Uutisvoittoja haetaan myös aikakauslehdissä, joita julkaistaan harvemmin, kuin iltapäivälehtiä.

Aikakauslehdillä on erilaisia tavoitteita. Koska ne ilmestyvät harvemmin, painotus ei ole niinkään uutisissa, vaan tapahtumien ja ilmiöiden taustoittamisessa, selittämisessä tai lukijan viihdyttämisessä. Myös aihevalinta on vapaampaa, kuin sanomalehdillä. (Kivistö 2016, 66).

Uutismedioissa on eri osastoja, jotka kirjoittavat osastolle kuuluvista aiheista. Itse olin Iltalehdessä viihdeosastolla, jolle kuuluu muun muassa elokuva-, musiikki-, ja televisioaiheet. Osastot ja työntekijät tuovat työhön rutiinia. Työtä tehdään tiettyjen tuotantotavoitteiden saavuttamiseksi (Sirkkunen 1994, 97).

Vaikka mainosmyynti on vähentynyt kaikkialla, painetun lehden myynti on edelleen mediataloille erittäin tärkeää tuloksen kannalta. Kansikuvilla myydään lehtituotteita, mutta huomionarvoista on se, että kaikki jutut julkaistaan myös digitaalisesti verkossa, jossa lukijoille esitetään verkkomainontaa (Kivioja 2018, 259).

Digitalisaatio on tärkeä syy sille, miksi uutissykli on nopeampi kuin koskaan (Parvio 2023, 1). Siksi myös kilpailu haastateltavista on kovaa. Päivän aikana aikaa on rajallisesti ja tärkeä lähde ei voi useinkaan viettää isoa osaa päivästänsä vastaamalla median kysymyksiin. Se tuo esiin myös toisen

ongelman: jos sama haastateltava on äänessä monessa mediassa, medioiden jutuista tulee samanlaisia, koska haastateltavan vastaukset saattavat olla lähes identtisiä (Juntunen 2009, 37).

Vaikka jutut olisivatkin edellä mainitun syyn vuoksi suhteellisen samanlaisia, erilaisilla otsikoilla ja näkökulmilla otsikointiin voi vaikuttaa siihen, että lukijat lukevat kaikki jutut samasta aiheesta. Klikkijournalismia paheksutaan, koska moni ajattelee sellaisten otsikoiden vievän lukijoita harhaan. Käsitys on väärä, koska pohjimmiltaan ”klikkiotsikko” tarkoittaa kiinnostavaa otsikkoa, klikattavaa otsikkoa. Mielestäni otsikko on onnistunut silloin, kun siitä kiinnostutaan ja sitä klikataan. Journalisteilla on kuitenkin vastuu, koska jutun täytyy antaa otsikolle katetta. Aki Petteri Lehtinen kirjoitti, että, jos klikkiotsikoilla saa lukijan kiinnostumaan kirjoitetusta aiheesta, se ei silloin tarkoita journalismin taantumaa (Lehtinen 2020, 213).

4 Esittely ja reflektointi

Jokainen edellä kuvattu haastattelu on toteutettu samalla tavalla, kuin olen tottunut haastatteluja tekemään. Ensin haastattelu suunnitellaan, mietitään miksi ja kenelle haastattelu tehdään. Pohditaan siis haastattelun tarkoitus, tavoite ja näkökulma (Seuri 2020, 46.).

Sen jälkeen mietin hyviä kysymyksiä ja kirjoitan ne ylös. Ensin jokapäiväisessä käytössäni olevaan lehtiöön, jonka jälkeen kirjoitan ne puhtaaksi toiseen lehtiöön, joka on varattu vain haastatteluille. Jälkimmäiseen kirjoitan kysymykset siinä järjestyksessä, kun kuvittelen ne esittäväni, mutta haastattelun aikana tilanne voi muuttua. Arvioin lennossa onko kysymys yhtä kiinnostava kuin se, mikä tulee mieleeni uutena edellisen vastauksen pohjalta, tai onko haastateltava ehtinyt jo vastata kysymykseen, jonka olin suunnitellut myöhemmäksi. Yleensä toivon, että haastattelu alkaa kulkea omia polkujaan, eikä kirjoitettuihin kysymyksiin tarvitsisi palata, mutta aina se ei onnistu. Saatan kirjoittaa myös mieleen tulevia kysymyksiä, jotta en unohda niitä kesken kaiken.

Joskus toimittajan ja haastateltavan kemiat eivät kohtaa, eikä keskustelu lähde lentoon. Silloin on hyvä, että voi palata koska vain suunniteltuun kysymyspatteristoon. Se estää myös sen, ettei sormi mene suuhun.

Tallennan kaikki haastattelut nauhuriini, nykyään myös varmistan äänityksen puhelimeeni. Se antaa minulle tilaa havainnoida tilannetta, sekä toimia muistin tukena. Palaan äänitteisiin aina jälkeen päin ja katson, mitä kaikkea siihen onkaan tallentunut. Yleensä äänitys paljastaa sellaisia asioita ja yksityiskohtia, joita en muista.

Litteroin äänitiedoston vapaasti. Jätän pois sellaiset asiat, joista tiedän heti, etteivät ne tule mukaan juttuun, vaikka useimmin yritän mahduttaa mukaan niin paljon kuin mahdollista. Selkeytän lauseet jo litteroinnin aikana, jotta siihen ei tarvitse käyttää enää jälkeen päin aikaa. Jos haastattelu tehdään englanniksi, suomennan heti litteroidessa myös vastaukset, jotta edessäni on vain suomenkielistä tekstiä, jota voin lähteä editoimaan. Tapa on osoittautunut hyväksi minulle, koska kaikki materiaali on silloin edessäni. Vähän samaan tapaan kuin pianistit sanovat, että pianon koskettimia katsoessaan kaikki sävelet ovat jo siinä.

Tämä toimii aikakauslehtien ja pidempien juttujen tapauksessa, mutta uutisjuttuja varten haastattelijan litteroiminen ei ehkä ole ajankäytöllisesti järkevää. Olen kuitenkin perustellut itselleni, että juttun laatu on tärkein. Olen todennut, että yleensä jutusta tulee parempi, kun olen saanut käyttää siihen tarvittavan ajan. Litteroiminen jäsentelee haastattelua ja ajatuksiani, jotka useimmiten ovat sekaisin. Joskus saatan myös litteroida tekstiä suoraan siihen kohtaan, johon uskon haastattelupätkän tulevan valmiissa jutussa. Näin ollen litteroitu raakateksti ei aina etene kronologisesti.

4.1 Episodi

Episodi on vuonna 2003 perustettu elokuva-aiheinen erikoislehti, jossa käsitellään myös tv-sarjoja ja suoratoistopalvelujen sisältöä. Lehteä julkaisee Pop Media ja sen päätoimittajana on Jouni Vikman. Lehteä julkaistaan 12 kertaa vuodessa, eli kerran kuussa.

Kirjoitin ensimmäistä kertaa lehden verkkosivuille verkkouutisia tammikuussa 2015. Samana vuonna sain kirjoittaa lehteen ensimmäiset lyhyet, muutaman sadan merkin festariarvot, jonka jälkeen vuonna 2016 ensimmäiset viralliset elokuva-arvostelut.

Myöhemmin olen saanut kirjoittaa lehteen myös pidempiä artikkeleja ja toimittaa useita palstoja, kuten Lukunurkkausta, Yleisön ääntä, sekä omaa Lopputeksti-palstaa. Sain ensimmäisen kansikuvajuttuni vuonna 2020, jonka jälkeen olen saanut tehdä niitä kaksi lisää. Ensimmäinen oli näyttelijä Alma Pöystin haastattelu Tove-elokuvan tiimoilta, toisella kerralla matkustin Tukholmaan haastattelemaan näyttelijä Alexander Skarsgårdia ja Gustav Lindhiä *The Northman* -elokuvan vuoksi.

Kolmas, jota tässä opinnäytetyössä tarkemmin käsitelen, on *Succession*-sarjaa ja sen pääroolissa nähtävää näyttelijä Brian Coxia käsittelevä juttu. Alun perin kyseessä ei pitänyt olla kansikuvajuttu. Kun HBO Maxin pohjoismainen elin tarjosi lehdelle haastattelua, se ajateltiin aluksi julkaistavan vain verkossa. Suurten maailmantähtien omat haastattelut ovat harvinaisia, joten useimmin niihin tartutaan, jos sopiva tekijä pystyy jutun tekemään.

Lehdessä 05/2023 julkaistu juttu kansikuvaotsikolla *Succession: Brian Cox ei sure hittisarjansa loppua* on luettavissa täältä: <https://www.episodi.fi/uutiset/succession-tahti-brian-cox-episodin-haastattelussa-loputtomien-toimittajien-tapaaminen-on-kuin-kiinalaista-vesikidutusta/>

Juttu osoittautui päätoimittajan ja toimituspäällikön mielestä sen verran hyväksi, että se päätettiin sijoittaa lehden kanteen, muistaakseni paikkaamaan juttua, jota ei saatu syystä tai toisesta järjestettyä. Myös lukijoiden tarpeet määrittelevät, minkälaisia juttuja heille tarjotaan (Kivistö 2016, 41).

Sanomattakin selvää, että kun minulta kysyttiin, haluanko haastattelun, vastasin kyllä. Lehdessä tiedettiin ensinnäkin, että pystyn tekemään haastattelun englanniksi. Näyttöjä on ollut, joten lähettämiseni Tukholmaan tekemään haastattelua ei ollut riski. *Succession* oli myös tuttu sarja, toimituksessa tiedettiin, että olen sarjan intohimoinen katsoja. Siksikään lähettämiseni paikan päälle ei ollut tuulesta temmattu ajatus, koska tietämys sarjasta ja sen keskeisen näyttelijän urasta ovat kohdillaan.

JAMES GUNN MARTIN BOURBOULON KEIRA KNIGHTLEY

EPISODI

HINTA 12,90 € | NUMERO 5/2023

pop media

BRIAN COX EI SURE HITTISARJANSA LOPPUA

SUCCESSION

Kansikuva Episodissa 5/2023.

Aikaa ei koskaan näissä haastatteluissa ole tarpeeksi. Valitettavasti kyseessä ei ollut edes haastattelu kahden kesken. Noin 15 minuutin haastatteluajan jakoi kanssani ruotsalainen toimittaja, muistaakseni Aftonbladetista. Useiden toimittajien haastattelu on aina riski. Kokemukseni mukaan röyhkeimmät haastattelijat saavat aina esittää enemmän kysymyksiä, eivätkä he välttämättä välitä siitä, saako toinen kysyä mitään. Onkin hyvä sopia ennen haastattelua säännöt, vaikka ne eläisivätkin kesken kaiken.

Mielestäni on paras edetä niin, että haastattelijat A ja B esittävät kysymyksensä vuorotellen. Toinen vaihtoehto olisi se, että ensin haastattelija A saa kysyä noin 7,5 minuuttia omia kysymyksiään, jonka jälkeen siirrytään haastattelija B:n kysymyksiin. Tässä piilee kuitenkin riski, koska harvoin toimittaja seuraa (tai ainakin esittää, että ei seuraa) ajan kulkua: pahimmassa tapauksessa toinen haastattelija käyttää ajasta suurimman osan, kun toinen haastattelija joutuu tyytymään vain muutama kysymykseen.

Minulle on käynyt hieman vastaavalla tavalla kesällä, kun teimme verkossa ohjaaja James Mangoldin haastatteluja uuden Indiana Jones and the Dial of Destiny -elokuvan tiimoilta. Videohaastattelussa oli paikalla kymmenisen toimittajaa ja aikaa oli varattu muistaakseni 20 minuuttia. Vaikka jokainen sai kysyä vain yhden kysymyksen, kaksi toimittajaa jäi ilman vuoroa. Olin heistä toinen. Pari kysymyksen esittänyttä toimittajaa olisi voinut tiivistää kysymyksiään, sekä jättää turhat korulauseet, kuten elokuvan kehumiset pois. Tietysti suurin vastuu oli tässä tapauksessa haastattelun järjestäjällä, joka oli ahtanut liian monta toimittajaa samaan roundtable-haastatteluun. Kun aikataulu on tiukkaa, toimittajien olisi syytä olla solidaarisia toisilleen.

Olen kriittinen sellaisten toimittajien käytöstä kohtaan, jotka eivät ole ryhmähaastatteluissa huomaavaisia toisia kohtaan. Huomaavaisuuden voi osoittaa ajankäytön lisäksi myös kysymysten asettelulla. Kysymykset olisi hyvä miettiä siten, että kaikki haastattelijat saisivat niistä jotain irti. En esimerkiksi halunnut kysyä Coxilta hänen mielteitään Suomesta, koska ruotsalainen toimittaja ei todennäköisesti olisi saanut vastauksesta mitään irti. Valitettavasti ruotsalaistoimittaja tietenkin halusi ensimmäisenä tietää Coxin mielteet Ruotsista. Tieto ei ollut minulle hyödyksi, mutta ujutin sen juttuun silti mukaan, koska ajattelin Pohjoismaiden kiinnostavan myös suomalaisia lukijoita. Toisaalta hänen kysymyksensä oli perusteltu, koska olimme Ruotsissa tekemässä haastattelua.

Olen erittäin huono jättämään materiaalia käyttämättä: yritän saada juttuihin kaiken mukaan, koska minusta kaikki on niin tavattoman kiinnostavaa. Ajattelen jotenkin niin, että myös lukijoita kiinnostaa. Tiedostan kuitenkin, ettei hyvässä jutussa ole kaikkea haastattelumateriaalia mukana. Olen ehkä poikkeuksellinen lukija, mutta jos luen jostakin itseäni kiinnostavavasta, niin haluan tietää kaiken. Perehdyn yleensä kiinnostaviin henkilöihin lukemalla heistä useita käsillä olevia haastatteluja. Siksi monesti myös turhauttaa kuunnella kollegoiden kysymyksiä, koska moneen kysymykseen on

jo jossakin vastattu. Kun pohjatyötä ei ole tehty riittävän perehtyneesti, haastattelut pyörivät samojen aiheiden ympärillä. Myönnän toki, että saatan itsekin joskus kysyä sellaisen kysymyksen, johon haluan vastauksen henkilökohtaisesti, mutta silloin yritän useimmiten johdatella haastattelua johonkin tiettyyn suuntaan.

Coxin haastattelun aikana jouduin röyhkeästi ottamaan oman vuoroni, koska kollega lähti helposti vetämään lyhyttä haastattelutilannetta. Olin onnekas, koska muissa ryhmissä oli kolme toimittajaa kerrallaan. Toinen paikalla ollut suomalaiskollega joutui ensimmäistä kertaa ryhmähaastatteluun. Hän koki sen menneen penkin alle, koska ei osannut ottaa omaa vuoroaan.

Ryhmähaastattelussa toimittaja johtaa keskustelua, mutta kun toimittajia on kaksi, saattaa helposti syntyä ongelmia. Vaikka tilanne oli erilainen, Maaseudun Tulevaisuuden järjestämä presidenttitentti 20. marraskuuta 2023 on hyvä esimerkki kahden haastattelijan ongelmasta. Paneelin juontajat eivät pelanneet yhteen, eivätkä olleet samanmielisiä kysymysten esittämisestä tai vuorojen antamisesta. Toinen heistä alkoi dominoida koko paneelikeskustelun johtamista, mikä herätti kysymyksen miksi heitä ylipäättäen oli siellä kaksi.

Toisaalta toimittajan solidaarisuus toisia kohtaan on toissijaista. Tiedonhankinnassa kaikki keinot ovat sallittuja, koska toimittaja on vastuussa lukijoilleen (Jaakkola 2013, 44), ei kollegoilleen.

Koska aika on lyhyt, kysymykset on syytä pitää lyhyinä, jotta haastateltava saa aikaa puhua. Ei ole mitään järkeä käyttää minuuttia kertomalla omista muistoista tai havainnoista, vaikka parhaassa tapauksessa se lisäisi dialogia ja toisi juttuun henkilökohtaisuutta. Aina kun toimittaja on äänessä, se aika on pois vastauksista. Kannattaa yrittää esittää asiansa mahdollisimman nopeasti. Haastatteluissa käytän usein ohjenuorana sitä, että minua kiinnostavat asiat kiinnostavat todennäköisesti myös muita. Yritän kuitenkin pitää mielessä sen, että lukijalla ei välttämättä ole yhtä paljon tietämystä kirjoitettavasta aiheesta, joten kaikki tieto ei ole relevanttia juttua ajatellen.

Vaikka aikaa haastattelulle on vähän, täsmällisillä kysymyksillä saa jo käytettävää materiaalia omaan juttuun. Cox on tehnyt haastatteluja niin pitkään, että osaa toisaalta vastata kuin ammattilainen. Hänen tapauksessaan on vieläpä ilo, että näyttelijä on suorapuheisempi kuin moni kollegansa. Hän antaa reilut vastaukset, mutta jos vastaus jää pintapuoliseksi, aina kannattaa kysyä jatkokysymys, koska se syventää vastausta ja haastattelua (Eljand-Kärp & Harro-Loit 2020, 85).

Tekstiä voi tarinallistaa ja tehdä kiinnostavammaksi kirjoittamalla havaintoja, esimerkiksi haastattelutilanteesta. Täten myös lukija pääsee omalla tavallaan osaksi haastatteluhetkeä. Olen aina pitänyt tästä tyylistä, ja tietyissä tapauksissa olen viljellyt tapaa omissakin teksteissäni. Tällaisen erikoislaatuisen haastattelun tapauksessa lienee myös järkevää avata ansioituneen näyttelijän uraa enemmänkin, joka tuo kontekstia henkilöön.

Haastattelun lisäksi tallensin myös edellisen illan Q&A-tilaisuuden, jossa Brian Coxia haastateltiin noin tunnin verran neljännen kauden ensimmäisen Succession-jakson katsomisen jälkeen. Myös tästä Pohjoismaiden ensi-iltaan osallistuneiden edessä tehdystä haastattelusta sain materiaalia juttuuni. Useimmiten ilmaisin artikkelissani, mikäli Cox oli sanonut tietyt asiat haastattelumme ulkopuolella.

Artikkeleja kirjoittaessani keskityn paljon jutun dramaturgiaan. Usein puhun tärkeät tekstit valmiina myös ääneen, koska silloin kuulen, jos olen kirjoittanut tekstiä niin, ettei se solju. Coxin haastattelu ei ole täydellinen draaman kaaren kannalta, en esimerkiksi pidä sen alusta nyt jälkeen päin tarkasteltuna. Se ei saa kiinnostumaan. Alussa ei olisi pitänyt pohjustaa niin paljon tilannetta, vaan säästää se myöhemmäksi. Siihen olisi pitänyt keksiä jotakin, joka tempaisee jutun liikkeelle, esimerkiksi sitaatti siitä, kuinka Coxia inhottaa puhua toimittajien kanssa.

Juttu itsessään etenee loogisesti. Pysin valitsemaan kirjoitettuun artikkeliin myös sellaisia sitaatteja ja asioita, jotka moni muu jättäisi juttujen ulkopuolelle. Se voi olla jokin hauska väärinymmärrys tai muu yksityiskohta. Q&A-tilaisuudessa haastattelijana toiminut henkilö oli selkeästi ottanut innokkaan, amerikkalaishaastattelijan roolin, joka päivittelee kaikkea ja kysyy kaikkein ilmeisimmät kysymykset. Tämä tietysti helpotti seuraavan päivän haastatteluja, koska kollegat saattoivat ymmärtää olla kysymättä samoja kysymyksiä. Esimerkiksi näyttelijä Jeremy Strongin metodeista kysytään joka ikisessä haastattelussa niin Yhdysvalloissa kuin Euroopassa, eikä Cox tunnu koskaan olevan kovin hyvillään, kun joutuu vastata samaan kysymykseen.

Cox kertoi haastattelussa hyvin perinpohjaisen taustatarinan, jonka kehitti hahmolleen Logan Roylle, kuten monet näyttelijät tekevät. Tämä oli Q&A-haastattelijalle ilmeisesti uutta, jota hän ihmetteli näyttelijälle ja kuulijoille. Tähän Cox tokaisi, että se ”on sitä vitun työtä”. En tiedä onko kohtaa nostettu muissa artikkeleissa esiin, mutta se tuo lukijaa lähemmäs tilannetta, jossa Cox asiansa sanoi. Itse kirjoitin kohdan juttuun näin:

Brian Cox sanoo, että ei tarvitse sarjan avoimiksi jääviin kysymyksiin vastauksia. Hän on itse kehittänyt omat ratkaisunsa, eikä tarvitse sarjan tekijöiden vastauksia. Hän on kehittänyt päässään Logan Royn koko lapsuuden. Kun Q&A-tilaisuuden haastattelija hämmästeli näyttelijän kehittämää taustatarinaa, Cox vastasi: ”No se on se vitun työ. Ei roolia tarvitse lähestyä metodin kautta ja karsiä aina kun sanoo jotain.”

Artikkelin loppu on kohtuullinen, koska se jättää lukijalle pohdittavaa maailman tilasta. Se jättää eräänlaisen aforismin kaltaisen viisauden lukijalle, joka alkaa ehkä pohtimaan omaa elämäänsä. Juttu päättyy oheiseen sitaattiin:

”Macbethissa minua kosketti muutama päivä sitten sitaatti: ”jumping the life to come”. Niin moni meistä yrittää sitä. Ihmiset eivät elä hetkessä, vaan ovat koko ajan matkalla johonkin. Toivon, että voisimme elää enemmän hetkessä. Silloin emme olisi ihmiskuntana niin vituillaan.”

Elätkö minä tarpeeksi hetkessä? Voisinko tehdä elämässäni jotakin toisin? Pyrkimykseni on rakentaa jonkinlainen dialogi lukijan ja jutun välille, mutta aina se ei tietenkään onnistu.

Ohessa juttu Episodin sisäsivuilta. Kansikuvan ja jutun on taittanut Markus Paajala.

VALTA VAIHTUU

Suoratoistopalvelu HBO:n Succession lähenee loppuaan. Palkintoja kahminut sarja on hallinnut ilmatilaa ja pysynyt katsojien huulilla samaan tapaan kuin Sopranos, Mad Men tai Breaking Bad aikoinaan. Sarja tuntuu olevan klassikko jo syntyessään, ja mikä parasta – se osattiin lopettaa ajoissa. Vaikka näyttelijä **Brian Cox** on ollut tuttu elokuvakasvo jo vuosikymmeniä, HBO:n Successionin myötä kaikki tunnistavat hänen kasvonsa.

TEKSTI **JESSE RAATIKAINEN** KUVAT **HBO / COLIN HUTTON**

SUCCESSIONIN viimeisen kauden Pohjoismaiden ensi-ilta järjestettiin maaliskuun lopussa lumisessa Tukholmassa. Brian Cox saapui Ruotsiin yhdeksi yhdeksi juhlahetkenä. Episodi pääsi juttutamaan tiheää, joka osittain erittäin yllätykselliseksi ja karismattiseksi mieheksi myös keski-ikäisissä kohtauksissa.

– Tämä on toinen matkani Ruotsiin, mutta minus kersyttää. Ensimmäisellä reissulla minulla oli vain kaksi päivää ja täällä vähemmän, oikeastaan vain 24 tuntia. Tukholma näyttää yhdeltä kauneimmista kaupungeista, joissa olen ollut, Cox kertoo.

Hän sanoo haluavansa palata, mutta totaas rebellisesti, että kolmas kerta tulee todennäköisesti olemaan vain päivän tai parin markkinointireissu.

– Jonkin päivän sanon vitut ja menen katselmaan. Kierailin paljon Noojassa, kun vastasin siellä elokuvaa. Rakastan lunta, olen suuri lumen ystävä, joten palaan tänne luultavasti joku talvi.

GAME OF THRONES HUONONA ESIMERKINÄ Successionin päättymisen on aiheuttanut surusarjan funessa ja osassa työryhmiä, mutta Brian Cox on levollinen. Kaikki loppuu aikanaan, ainakin pitäisi.

20 EPISODI ■ 5/2023

loppu. Menestyksestä luopuminen on vaikeaa: viimeiset sentit paristetaan mieluummin ulos kuin lopetettaisiin huipulla.

– Parasta brittisarjoissa on se, että he osaavat lopettaa. Britit osaavat lähteä, kun juhlat ovat parhaimmillaan. Jenkeillä ei ole mitään hujua, Brian Cox sanoo satapäiselle tuholmalaisyleisölle Successionin ensi-illassa. Hän syyttää ahneudesta tuottajia ja yritysten johtajia, joille mikään ei riitä.

– Sitten ollaan samassa pisteessä kuin Game of Thrones, jonka päätös oli katastrofaalinen. Olin addiktoitunut sarjaan, rikastin sitä. Kun he tekivät siitä kaudenista työstä pahaa, ihmettelin mistä ihmeestä se ratkaisu tuli. Yleisö oli yhtä mieltä siitä, että GoT:n loppu pillattiin. Jesse ei sallisi sen koskaan tapahtuvan, eikä ihallen häntä. Hän haluaa tehdä sarjasta kokonaisen, eikä häntä kiinnosta päättämisen televisio.

Jesselle Cox tarkoittaa Successionin loppua **Jesse Armstrongia**. Kun Cox puhui ennen sarjan alkua Armstrongin ja tuottaja **Adam McKayn** kanssa, hän sanoo tienneensä sarjasta tulevan hitin. Cox kertoo Episodille sijoittavansa sarjan korkealle omassa filmografiassaan.

– Olin hölmöä uskoteila, ettei se kuuluisi korkealle. Se on hyvin erilaainen elokuvia ajattelen, koska ne ovat lyhyitä

Ja Succession pitää. Ei tosin niin pitkä kuin toiset sarjat, siksi tämän lopettaminen on niin hienoa. Niin moni lopettaa reilusti parasta ennen -päiväyksensä jälkeen.”

IHMISKUNTA ON KUSSESSA Haastattelua edeltävänä iltana Cox oli kertomut yleisölle, että kokee hahmoinaan saavansa arvokkaana lopun. Logan Royta on verrattu HBO-tuotantotojen muuhun koniisiin hahmoin, kuten Don Draperiin ja Tony Sopranoon.

Cox pitää Loganin väärinymmärrettyinä hahmoina. Hahmosta on helppo tehdä oletuksia. Monilta menee esimerkiksi ohi se, että Logan on hyvin kiitollinen, jos hänelle ollaan kiitollia. Sosiaaliseksi tuntuu määrittelevä Cox sanoo, että hänellä on paljon yhteistä kapitalistisen Royn kanssa.

– Olemme kaikki vihaisia, ihmiskunta on erityisen vihameisessä hetkessä historiassaan. Sarjoja virheitä toistetaan uudelleen ja uudelleen. Logan on petty-nyt ihmisin. Hänen mielestään ihmiskunta on kusessa, ja olen samaa mieltä, Cox kertoo.

Don hän näkee optimismissä. Näyttelijä uskoo ihmiskunnan ja ihmisen kehittyvän, mutta ei hänen tai Logan Royn elinaikana. Cox tuntee empatiaa hahmoaan kohtaan, koska tuntee hänet niin hyvin.

5/2023 ■ EPISODI 21

4.2 Iltalehti

Iltalehti on Suomen toiseksi suurin iltapäivälehti ja digitaalinen uutismedia. Lehti on perustettu vuonna 1980 ja sitä julkaisee Alma Media. Lehden päätoimittaja on Perttu Kauppinen.

Olin töissä Iltalehden viihdeosastolla kesän 2023, noin kolmen kuukauden ajan. En ollut aiemmin työskennellyt noin suuressa uutismediassa, mutta sinänsä viihteen osastolla jutut osin ristesivät Episodin verkkouutisten kanssa. Uutisdeskin syke on nopeaa ja tavoite on aina olla ensimmäinen uutisen julkaissut.

Olen enemmän kulttuuriorientoitunut ihminen, joten aiheet menivät monesti osaamisalueeni ohi. Kuninkaallisiin olen jokseenkin perehtynyt, mutta tosi-tv, missit, ja julkisuuteen vailla järkevää syytä nousseet henkilöt ovat minulle tuntematonta maaperää. Koin kyllä pystyväni tekemään juttuja myös osaamisalueeni ulkopuolelta, onhan journalismi lopulta aika teknistä työtä. Kun maaperä on epävarmempaa, niin työskentely on toki hitaampaa, kun pitää varmistella jokainen pieni yksityiskohta.

Sain tehdä hyvien uutispäällikköjen myötävaikutuksella paljon juttuja, jotka ovat erityisosaamisalueettani. Luulen, että siksi sain pöydälleni ideoida taiteilija Vesa-Matti Loirista artikkelin, joka päätyi kansikuvaksi. Juttu julkaistiin elokuun 10. päivä, kansiotyksillä *Ystävän koskettavat muistot: Täläinen oli todellinen Vesa-Matti Loiri*.

Minulta oli kysytty muistaakseni edellisellä tai sitä edellisellä viikolla ideoita, kuinka Loirin kuoleman vuosipäivän voisi noteerata. Ehdotin neljää vaihtoehtoa, joista yksi oli lähestymistapa historian kautta: Jani Volasen kulttielokuvasta Rumble tuli vuonna 2023 kuluneeksi tasan 20 vuotta, kuten myös Aleksis Mäkelän Pahoista pojista. Elokuvien tiimejä olisi voinut haastatella Loirista kyseisten elokuvien lisäksi.

Toinen vaihtoehto oli ohjaaja Mika Kaurismäen haastattelu. Kaurismäki ja Loiri olivat läheisiä, ja ohjaaja oli paljastanut kaavalleensa Loirin kanssa vielä yhtä projektia, joka saa jäädä salaisuudeksi nyt, kun hän menehtyi. Olisin halunnut haastatella Kaurismäkeä hänen muistoistaan, mutta yrittää udella myös projektista, joka jäi tekemättä. Ilta-Sanomat oli saanut Kaurismäen haastatteluun Loirin kuolinpäivänä vuonna 2022, jossa ohjaaja kertoi, että elokuvaa oli suunniteltu. Hän ei suostunut silloin kertomaan enempää, mutta toivoin, että olisin saanut hänet ylipuhuttua vuoden jälkeen. Uutispäällikkö piti ideaa parhaana, mutta en tavoittanut Kaurismäkeä haastatteluun.

Toteutunut idea oli minusta se kiinnostavin. Tätä uutispäällikkö piti toiseksi parhaana ideana. Kyseessä oli kitaristi, muusikko Peter Lerchen haastattelu. Lerche ja Loiri tekivät vuosia yhdessä töitä, joten heidän suhteensa oli läheinen. Lerche kiinnosti minua myös ihmisenä paljon. Minulla ei

sinänsä ollut tavoitteita haastattelun suhteen, monesti haastattelu havaintojeni mukaan onnistuu, kun sieltä saa kaivettua sellaista tietoa, jota ei ole edes osannut etsiä. Haastattelun odotettua sisältöä ei saa suunnitella liian tarkkaan, koska muuten kohtaaminen saattaa unohtua, eikä yllätyksille jää varaa (Seuri 2020, 23).

Lerche oli siinäkin mielessä osuva haastateltava, että hän on meritoitunut, yksi Suomen johtavista kitaristeista. Hän nauttii arvostusta alallaan, mutta hänen nimensä ei välttämättä ole koko kansalle tuttu. Voisi ajatella, että koska Lerche on nimi perehtyneiden keskuudessa, se tekee hänestä eräänlaisen löydön. Uskon, että hän saattoi hyvinkin tarjota sellaista tietoa, jota esimerkiksi Kaurismäki ei olisi pystynyt.

Kun soitin Lerchelle, hän ei ollut varaukseton haastattelulle. Hän halusi tietää millainen jutun näkökulma olisi, minkä lisäksi hän halusi varmistua siitä, että toimittaja on luotettava. Kuten Olli Seuri kirjoittaa osuvasti, tässä toteutui ajatus, että haastattelun saaminen edellyttää aiheen myymistä ja haastateltavan huomion kiinnittämistä (Seuri 2020, 41).

Arvioin, että voitin hänet puolelleni sillä, kun sanoin nähneeni hänet ja Loirin esiintymässä viidesti. Se osoitti, että paitsi halusin nähdä esitykset, tiesin mistä puhun. Howard Sternin ajatukset taustatyön merkityksestä pätevät: kun haastateltava vakuuttuu vaivannäöstäsi haastattelun suhteen, hän avautuu helpommin (Stern 2019, 14). Viiden konsertin kokemisen jälkeen voi arvioida, että olen Loirin ihailija, mikä tietysti osui oikeaan. Vakuutin, että haluan tehdä hyväntuulisen jutun, jossa valaistan Loiria ihmisenä. Sovimme haastattelun ja keskustelimme tunnin.

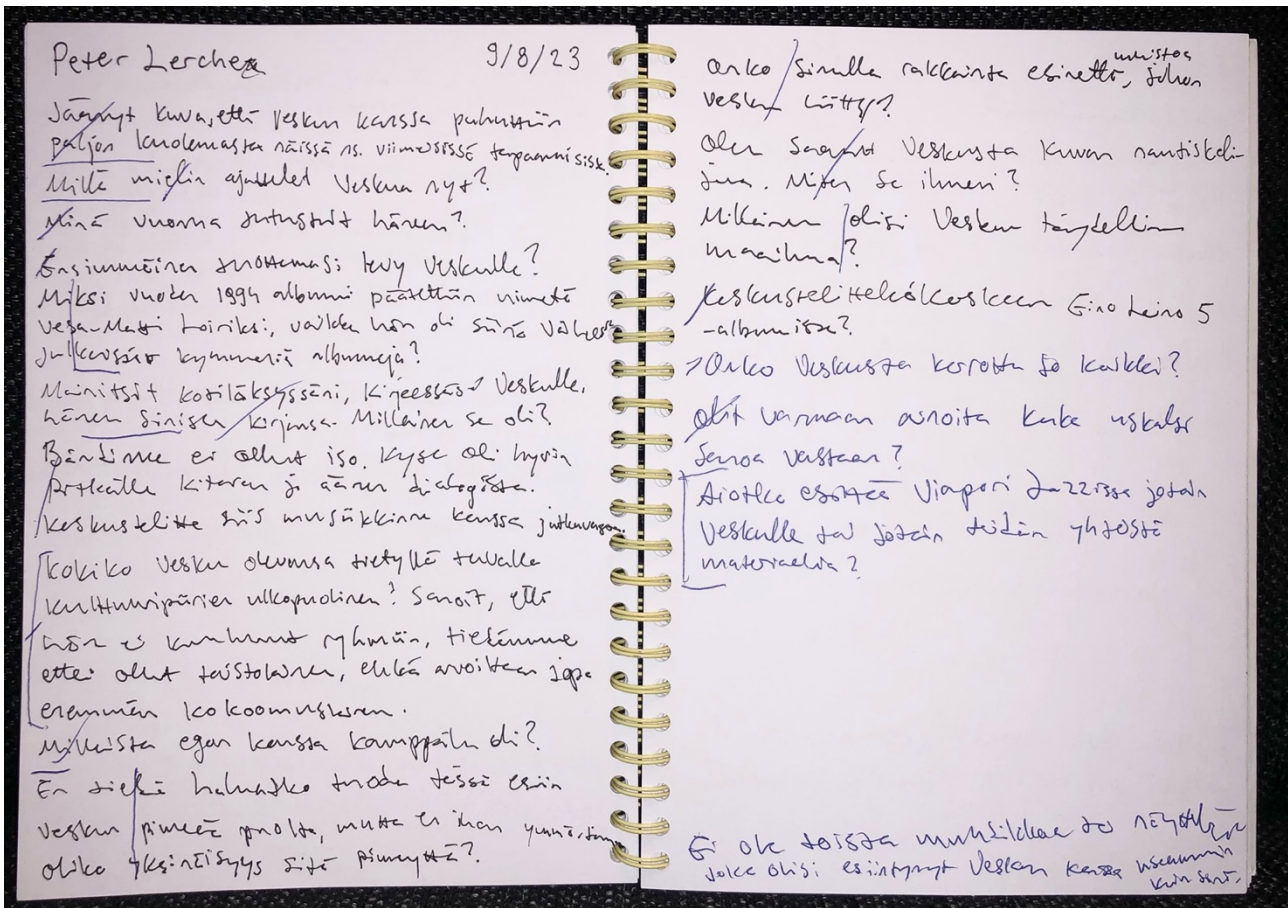
Toisin kuin lyhyt aika kahden haastattelijan kanssa näyttelijä Brian Coxin tapauksessa, kahdenkeskinen haastattelu Lerchen kanssa oli intiimimpi, koska aikaa oli käytössä enemmän ja haastattelu taittui keskusteluksi (Seuri 2020, 242). Tämä siitäkin huolimatta, että Lerchen kanssa keskustelimme puhelimen välityksellä.

Aikataulu oli kiireisempi kuin toivoin. Jäin ylitöihin ja tein melkein kaksi työvuoroa peräkkäin, koska juttu piti saada lehteen seuraavaksi päiväksi. Huomasin, että väsymys hidasti jutun kirjoittamista. Halusin myös, että jutusta tulee sen veroinen, ettei haastateltavan tarvitse katua, ja mikä vastaa lehden ja lukijoiden standardeja. Jos saa näin suuren kunniatehtävän, niin se täytyy tehdä kunnolla. Ajattelen useimmiten töistäni niin, koska turhamaisesti haluan, että nimeni yhdistetään laadukkaaseen työhön. Aina ei tietenkään voi onnistua, ja senkin olen hyväksynyt.

Väsyneenä huomasin, että ajatukseni ei kulkenut täsmällisesti. Juttu piti jäsenellä tarkasti. Onneksi artikkeleita lyhennettiin taitossa, olin siitä erittäin kiitollinen. Kun sain jutun valmiiksi, se piti lähettää tietenkin vielä tarkistettavaksi haastateltavalle.

Verkossa juttu julkaistiin nimellä *Vain harva uskalsi kritisoida Vesa-Matti Loiria hänen "helmasynistään"* – Ystävä: *"Niistä asioista oli vaikea puhua"*. Jutun verkkoversion voi lukea täältä:

<https://www.iltalehti.fi/viihdeuutiset/a/2dda9530-5d56-43a8-b85f-24498de1a98b>.

Haastatteluvihkoni aukeama. Lopulliset kysymykset, jotka kirjoitettu luonnosteluvihon suunnitelman pohjalta. Tarkoitus on, että järjestys pysyy, mutta se on suuntaa antava. Olen mustalla kirjoittanut kysymykset, kuulakärkikynällä merkinnyt haastattelun aikana jo läpikäytyt asiat. Kuulakärkikynän kysymykset ovat haastattelun aikana keksittyjä kysymyksiä. Vain puhelinhaastattelussa pystyy tekemään näin mittavasti merkintöjä, kasvotusten lähinnä vain läpikäytyt viivataan yli.

Verkossa juttu otsikoidaan eri tavalla, kuin lehdessä. Lehdessä kannen on oltava vetävä, jotta se myisi, mutta sisäsivuilla ei enää myydä lehteä. Silloin tavoite on vain saada lukija lukemaan se. Toisin, Iltalehden sisäsivuilla otsikko oli myös suomalaisia koskettava, jopa isänmaallinen: *"Veskulla oli suora yhteys Suomen kansaan"*.

Verkossa otsikkoon nostetaan asia, jonka uskotaan tuovan eniten klikkejä. Verkossa pyritään herättämään lukijoiden uteliaisuus poimimalla jutusta yksityiskohta, joka kiinnostaisi mahdollisimman montaa. Jos se saa lukijan kiinnostumaan jutusta, ilmiötä voi pitää positiivisena (Lehtinen 2020, 213).

Juttu alkaa kiinnostavasti, lupauksella, että uutta tietoa on luvassa. Jutun otsikot lupaavat, että Loiria päästään lähemmäs ihmisenä, mikä mielestäni toteutui. Aina kärkeen ei tarvitse nostaa ainaisia turhapuroja tai einoleinoja. Mielestäni pääsimme keskustelussa Lerchen kanssa pintaa syvemmälle, suuri kiitos hänelle avoimuudesta ja luottamuksesta.

Koen, että jutussa on paljon sellaisia yksityiskohtia, joita muissa jutuissa ei välttämättä ole. Jotkin tiedonjyvät ovat sellaisia, jotka voisin hyvin kuvitella jääneen pois toisen toimittajan tekstistä epärelevantteina, mutta kaikki yksityiskohdat kertovat mielestäni tarinaa. Yksi niistä on oheinen lainaus jutusta:

Lerche muistaa, kuinka vuonna 1987 he sopivat antavansa toisilleen levyn, joka on vaikuttanut heidän elämiinsä eniten. Lerche toi hänelle pakistanilaisen Nusrat Fateh Ali Khanin levyn.

– Vesku antoi minulle saman levyn. Emme sanoneet sanaakaan, vaan erkanimme. Meidän ei tarvinnut alleviivata yhteyttämme.

En itse muista lukeneeni cd-levyjen vaihdosta, ainakaan spesifisti siitä, kenen levystä oli kyse. Jälkeen päin ajatellen, olisi pitänyt kysyä myös levyn nimi. Yksityiskohdat ovat kiinnostavia ja tuovat monesti asiat ihmisen tasolle. Se tuo heti myös mielikuvia siitä, minkälaisia miehet Loiri ja Lerche ovat.

Jutussa puhutaan myös ”helmasynneistä”, kuten narsistisesta ylitulkinnasta. Harva on uskaltanut aiheesta puhua Loirin yhteydessä julkisesti, vaikka se on osa taiteilijan tarinaa. Niin loistava kuin Loiri olikin, parhaatkin tekevät joskus harha-askelia. Oheinen sitaatti tuo säröä Loiriin taiteilijana, mikä tekee muistelemisesta rehellisemmän tuntuista.

– Veskun helmasynnit olivat paineen liiallinen käyttäminen ja narsistinen ylitulkinta. Ratkaisin sen niin, että rupesin soittamaan hiljempaa ja hiljempaa. Vesku sanoi innostuneena, että esiintyminen on paljon helpompaa, kun ei tarvitse tehdä niin isosti. Silloin syvin tekstisisälllys tuli ulos. Vesku oli, ja on edelleen, äärimmäisyyksien ihminen.

Lopussa tein valinnan, että artikkelissa katsotaan tulevaisuuteen. Vaikka jäljellä on enää toinen, niin osa Loirista elää aina mukana. Se toi mielestäni optimistisen ja hieman kohottavankin lopun, vaikka artikkeli onkin surullisen aiheensa puolesta tietyllä tavalla melankolinen. Juttu päättyy näin:

Lerche konsertoi 25. elokuuta Viapori Jazzissa. Hän uskoo, että Loiri kuuluu konsertissa, vaikka siellä ei soiteta niitä lauluja.

– Minulla on niin pitkä tie Veskun kanssa, että eihän siitä pääse mihinkään. Vaikka soitan yksin kitaraa, niin sama estetiikkahan siinä kuuluu.

Putinin kätyriltä uhmakas viesti

**MAINITSI
MYÖS
SUOMEN**

Uutuuskirja:
**PANU RAJALALTA
KOVIA VÄITTEITÄ
LIITOSTA KATRI
HELENAN KANSSA**

ILTALEHTI

TORSTAI 10.8.2023 Hinta 2,10 € Osta Iltalehden kanssa: Hyvä Olo 7,05 €

Ystävän koskettavat muistot:

**TÄLLAINEN OLI
TODELLINEN
VESA-MATTI
LOIRI**

28

► Vuosi taiteilijan kuolemasta
► Näin kävi perintöriidassa

Näin tunnistat ja hoidat

SELÄTÄ KIVULIAS

20

JALKAVAIVA Vaivaisenluu

20

Mika Häkkinen, 54, avoimena

EX-FORMULATÄHTI

30

ELÄÄ KIIREISTÄ ARKEA

30

"MINUT PISTETTIIN KADULLE"

Helena Koivu järkyttyi oikeuden päätöksestä

26

”Veskulla oli suora yhteys Suomen kansaan”

HAASTATTELU Vesa-Matti Loirin kuolemasta on kulunut vuosi. Kitaristi Peter Lerche muistelee pitkäaikaista ystäväänsä ja kollegaansa.

Onko Vesa-Matti Loirista kerrottu jo kaikki? Peter Lerche, 68, vastaa nopeasti, että ei.

Hän kutsuu Loiria pisimmäksi ihmisuhteekseen. He tunsivat 36 vuotta ja tekivät yhdessä yli tuhat konserttia.

– Moni tarttuu nyt siihen, että hän oli jobbari, joka teki **Spede**-elokuvia. Toisessa päässä oli taitelija-Vesku, joka teki **Kalle Holmbergin** kanssa yhteistyötä. Veskun määritelmä tulee aikojen saatossa muuttamaan.

Lerche muistelee, kuinka järjesti Loirin konsertin Pop & Jazz Konservatoriossa vuonna 2018. Hän halusi nähdä, kuinka 20–24-vuotiaista koostuva, Turhapuroja katsomaton yleisö suhtautuu Veskuun. Katsojat olivat lumoissaan. Kosketuspinta löytyi yllättävästä paikasta: **Aladdin**-animaatio oli heidän sukupolvikokemuksensa.

Loiri oli monipuolinen taitelija, joka ei koskaan halunnut kuulua mihinkään ryhmään. 1960–1970-luku oli teatteripiireissä taistolaisuuden aikaa, mutta Loiri ei pitänyt sitäkään ryhmää kotinaan. Hän oli ulkopuolinen.

– Veskulla oli vapaus, jonka hänelle soi suora suhde Suomen kansaan. Hän ei ollut riippuvainen mistään liikkeestä tai yhtyi, hänellä oli suora yhteys. Vesku tavallaan suljettiin kulttuuripiirien ulkopuolelle, mutta aina parhaimmat ymmärsivät Veskun laadun.

Lerche muistelee, kuinka he konsertoivat 90-luvulla Tallinnassa. Kyseessä oli yhteinen konsertti oopperalaulaja **Jorma Hynnisen** kanssa. Tarkoitus oli viikhiä Suomen entisen suurlähetystön residenssi Toompeassa uudelleen käyttöön. Yleisössä istuivat muun muassa **Martti Ahtisaari** ja **Lennart Meri**, jotka molemmat kiittivät konsertin jälkeen.

– Meri käteli Veskua molemmiin käsiin. Hän ei saa sanottua mitään kymmeneen sekuntiin, mutta kehui sen jälkeen niin kauniisti, ei tunteilla. Se on jäänyt mieleen.

Sielujen yhteys

Lerche ja Loiri kokivat sielujen yhteyttä. Pari tapasi vuonna 1985, kun Loiri kuuli Lerchen soittoa **Pave Maijasen** konsertissa. Hän

tunnisti jostain kitaran äänestä pakistanilaista nuottia.

– Asuin lapsena Luoteis-Pakistanissa. Myös Vesku rakasti intialaista musiikkia, jazzia ja **Bachia**, joka on syvin yhteinen nimittäjäme. En tunne nuorta Veskua, tutustuin häneen vasta 41-vuotiaana.

Lerche on tuottanut Loirin levyjä ja soitti niillä loppuun asti. Hän oli myös niitä harvoja, jotka uskalsivat kritisoida taitelijaa. Kun he äänittivät **Vesa-Matti Loiri** -albumia (1994), Lerche joutui päättämään suhtautumisestaan.

– Hänen ensimmäinen tulkintansa **Välialkaisuista** oli ylittokinta. Sanoin hänelle, että rakas Vesku, sinulla on niin iso kyky välittää sanoma, että riittää, jos vaikka vain ajattelet ja kuiskaat sen ulos. Jos en olisi ryhtynyt siihen, minusta olisi tullut vain jees mies. Niistä asioista oli vaikea puhua, mutta Vesku piti aina hienona, jos joku otti sen puheeksi.

Lerche sanoo, että Loirin kanssa oli helppo tehdä töitä. Harjoituksia oli vain vähän.

– Veskun helmasyymnit olivat paineen liiallinen käyttäminen ja naristinen ylittokinta. Ratkaisin sen niin, että rupesin soittamaan hiljempaa ja hiljempaa. Vesku sanoi innostuneena, että esiintyminen on paljon helpompaa, kun ei tarvitse tehdä niin isosti. Silloin syvin tekstisisällisyys tuli

Peter Lerche ja Loiri tunsivat toisensa 36 vuotta.

Peter Lerche (oik.) on tehnyt Vesa-Matti Loirin kanssa yli tuhat konserttia.

Vesa-Matti Loiri oli ilmaisuvoimainen esiintyjä.

ulos. Vesku oli, ja on edelleen, äärimmäisyksien ihminen.

Lerche muistaa, kuinka vuonna 1987 he sopivat antavansa toisilleen levyyn, joka on vaikuttanut heidän elämälinsä eniten. Lerche toi hänelle pakistanilaisen **Nusrat Fateh Ali Khanin** levyä.

– Vesku antoi minulle saman levyä. Emme sanoneet sanaakaan vaan erkanimme. Meidän ei tarvinnut alleviivata yhteyttä.

Ei kaipausta
Lerche sanoo, että ei tunne kaipausta Veskua kohtaan. Hän kokee olevansa yhteydessä Loiriin edelleen. Heidän molempien suhtautuminen kuolemaan oli arkipäiväinen. Kitaristi kuvasi kuolemaa tiistaiksi mutta mielenkiintoiseksi sellaiseksi. He ajattelivat, että välialkaisuus on lohdullista.

Viimeisen kerran he tapasivat toukokuussa, noin kolme kuukautta ennen kuolemaansa.

Kaksikko kuunteli G Livelabissa äänitetyt konsertin, joka julkaistiin Loirin kuoleman jälkeen Yle Arenassa. Lerche kuvaa äänitettä tulkinnan mestariteokseksi, josta Loiri itsekin oli ikionnellinen.

Myös Sydämeeni joulun teen -konsertista on tv-tallenne, mutta sen julkaisu riippuu perikunnasta. Lerche kuitenkin toivoi, että se julkaistaisiin jonain päivänä. Hän kutsuu sitä koko porukan musiikilliseksi perinnöksi.

Loiri suhtautui lauluihin tekstilähtöisesti: ne ovat melodiallisia kertomuksia, eivät laulusuorituksia. Konserteissaan Loirilla oli aina mukanaan sininen kirjansa, josta luki laulujen lyriikat. **Jukka Kajava** kritisoi sitä kerran Helsingin Sanomien arvostelussaan.

– Kajava ei kirjoittanut, että ”onko Vesa-Matti Loiri unohtanut sisälukuitonsa, kun tankkaa **Eino Leinon** kirjettä niin pahasti”. Vesku sanoi jälkeen-

pään, että kyllä vituttaa – etenkin kun se on totta, Lerche nauraa.

Kyky koskettaa

Loirin viehätysvoima oli ilmeinen. Kitaristi kuvaa, että hänessä oli lämpöä ja poikkeuksellinen kyky koskettaa. Hänen suhteensa naiseen oli mielenkiintoinen. Lerche kuvaakin, että Loirilla oli enemmän suhde Suomen naiseen, ei moniin suomalaisiin naisiin. Vesku rakasti Suomen naista ja Suomen nainen rakastaa häntä.

– Hän ymmärsi naisia niin hyvin, että se vaikutti laittomalta. Uhkasin soittaa Amnestylle. Hän ymmärsi naisten kaikki eleet ja kaaret. Veskulla oli vaarallisen hyvä vaistoaly. Hän osasi lukea ihmisestä kaiken.

Kitaristi kertoo, että romaninaiset olivat hänen erityisuskojeluksessaan. Lerche muistaa, kuinka 90-luvulla Loiri puolusti romaninaisia kuopiolaistravintolassa erästä erittäin huonosti käyttäytyvää rasistia vastaan. Loiri otti painioteen mutta piti huolen, ettei miehelle sattunut kuitenkaan mitään.

Myöhempinä vuosinaan Loiri kärsi yksinäisyydestä, mutta hän ei koskaan valittanut siitä. Lerche sanoo, että Loiri oli käytännössä yksin vuosina 1999–2022.

– Hän sanoi kerran hiljaisella äänellä, ilman minkäänlaista valittamista, että mä on niin yksin. Hän ei tehnyt siitä numeroa, mutta kyllä se näkyi. Vesku osasi kyllä olla julman rehellinen suhteessa itseensä.

Ystäviä Loirilla kyllä oli. Hän houkutteli Lerchen Lapin-mökilleen yhdessä kalastusporukkinsa kanssa.

– Olin kieltäytynyt kahdesti, mutta se oli hieno kokemus. Kukaan ei halunnut Veskulta siellä ei soiteta niitä lauluja. Yleensä ihmiset halusivat jotain, sellen tai nimmarin. Hän suhtautui niihin aina tosi hyvin, en tiedä olisinko itse kestänyt sitä huomiota.

Lerche konsertoi 25. elokuuta Viaporin Jazzissa. Hän uskoo, että Loiri kuuluu konsertissa, vaikka siellä ei soiteta niitä lauluja.

– Minulla on niin pitkä tie Veskun kanssa, että eihän siitä pääse mihinkään. Vaikka soitan yksin kitaraa, niin sama estetiikkahan siinä kuuluu.

JESSE RAATIKAINEN
jesse.raatikainen@iltalehti.fi

” Myöhempinä vuosinaan Loiri kärsi yksinäisyydestä, mutta hän ei koskaan valittanut siitä.

Vesa-Matti Loiri nukkui pois 77-vuotiaana 10. elokuuta 2022.

KIMMO HAAPALA

Vesa-Matti Loiri eli täyttää elämää, eikä suurta omaisuutta jäänyt taakse.

Näin kävi Vesa-Matti Loirin perintöriidassa kävi

Testamenttinsa mukaan näyttelijä Vesa-Matti Loiri toivoi, ettei hänen perintöstään syntyisi kiistaa.

Niin mutkattomasti asiat eivät kuitenkaan menneet.

Lain mukaan Loirin perintöön olivat oikeutettuja taiteilijan rintaperilliset eli hänen lapsensa Jenni Loiri, jonka äiti on Riitta Loiri, sekä Ukko ja Sampo Loiri, joiden äiti puolestaan on Stina Edelman (ent. Toljander).

Loirin tytär ja Riitta Loiri eivät kuitenkaan hyväksyneet alkuperäistä pesänjakajaa Tuula Raintoa.

He näkivät, että Rainto oli esteellinen hoitamaan pesänjakoa, koska laati taiteilijan testamentin ja tuntee Loirin managerin Pete Eklundin, joka oli yksi testamentissa mainituista henkilöistä.

Oikeudenkäynnin aikana puhuttiin niin sanotusta kahdesta testamentista.

Jenni ja Riitta olivat sitä

mieltä, että Loirin uusin, vuonna 2022 huhtikuussa allekirjoitettu testamentti ei ollut hänen tahtonsa mukainen. Riitta Loiri muisteli taiteilijan kirjoittaneen vuonna 2017 testamentin, jossa halusi jättää kaiken lapsilleen.

Uusimmassa testamentissa Loiri oli muistanut myös ystäviään, ei pelkästään lapsiaan. Testamentissa Loiri oli itse nimennyt Rainton testamenttinsa toimeenpanijaksi, joten oikeus katsoi, että esteellisyttä ei ole.

Loiri eli täyden elämän, eikä häneltä jäänyt kuollessaan paljoa rahaa. Valtaosa omaisuudesta meni näyttelijän lapsille, ex-puoliso Stina sai soitintia ja musiikkilaitteita, Riitta puolestaan 15 000 euroa.

Manageri-Eklund sai Loirin palkintoesineet, lapsuudenystävä sai neljä Loirin maalamaa taulua.

JESSE RAATIKAINEN

jesse.raatikainen@iltalehti.fi

4.3 Seura

Seura on Suomen vanhimpia aikakauslehtiä. Se perustettiin vuonna 1934, eli ensi vuonna ensimmäisen numeron julkaisusta tulee kuluneeksi tasan 90 vuotta. Otavamedia on julkaissut lehteä alusta asti ja sen nykyinen päätoimittaja on Erkki Meriluoto. Seuraa julkaistaan kerran viikossa, eli neljästi kuussa, yhteensä 49 numeroa vuodessa.

Olin mediassa vuoden toimitusharjoittelijana kesästä 2022 kesään 2023, sekä lokakuusta eteenpäin määräaikaisella sopimuksella. Harjoittelijana sain olla mukana kansikuvajutun teossa elokuussa, kun Vesa-Matti Loirin kuolemaa käsitelleeseen artikkeliin tarvittiin lisäkäsiä. Itse kirjoitin kokonaisuuden, jossa keskityttiin Loiriin viihdyttäjänä ja erityisesti Uuno Turhapuro -elokuvaan.

Varsinaisen kansikuvajutun sain kuitenkin tehdä alusta loppuun lokakuussa, kun presidentti Martti Ahtisaari poistui keskuudestamme. Seuraavan numeron suunnitelmat menivät uusiksi, koska ymmärrettävästi maamme kymmenennen presidentin ja rauhannobelistin kuolema täytyy noteerata näkyvästi. Aikaa oli vähän reilu kolme päivää.

Kirjoittavien toimittajien kädet olivat täynnä, joten ainoat vaihtoehdot uskoakseni olivat jutun tilaaminen ulkopuoliselta tai käyttää ainoaa vapaana olevaa toimittajaa, eli minua. En uskonut, että saisin juttua tehdä sen merkittävyyden vuoksi, mutta onneksi minuun luotettiin.

Tietysti täytyy muistaa, että juttuja ei toden totta tehdä yksin. Pohdimme ryhmässä ketkä olisivat henkilöitä, joita kannattaa lähestyä haastattelun toivossa. Liikkeelle lähdettiin siitä, että ensin teen haastattelut, joita saan, ja lopuksi niistä yhdistetään lehtijuttu. Toimituspäällikkö Mirka Heinosella oli ajatus, että haastattelut voisi kirjoittaa juttuun peräkkäin, mikä oli minusta aluksi harmillinen päätös.

Olisin halunnut osoittaa kykyni muovata isosta materiaalista koherentin ja dramaattisen kokonaisuuden, jossa olisin yhdistänyt muistokirjoitusta ja haastatteluja, mutta uskoakseni ajatus oli, että kokonaisuudesta tulee helpommin käsiteltävä ja lukijoille ymmärrettävämpi toisella tavalla. Minulla oli pelko, että saan useilta haastattelijoilta muistoja samoista ajankohdista Ahtisaaren elämästä ja uralta, jolloin olisi tympeää lukijoita kohtaan aina hypätä Nobel-voittoon kesken kaiken. Onneksi haastateltavat olivat sen verran eri ajoilta Ahtisaaren urapolulta, ettei ongelmaa tullut. Kirjoittajana pystyy tietysti myös tekemään päätöksen, kenen tarinan lopulliseen juttuun lopulta valitsee.

Heti aluksi päätimme, että Ahtisaaren hyvin tunteva toimittaja Rauli Virtanen olisi hyvä tavoittaa. Olin haastatellut häntä kouluprojektiani varten muutama vuosi sitten, joten kontakti oli tallella. Luin yläasteella kirjakansiota varten kirjailija Lasse Lehtisen Entisen presidentin tekijä -kirjan, ja vaikka en muistanut siitä mitään, tiesin Lehtisen olevan tärkeä osanen Ahtisaaren presidenttiyden

aikakaudella. Jotkut tiesivät valtioneuvos Riitta Uosukaisen olevan karjalainen, kuten Ahtisaari, joten sitä kulmaa saattaisi saada Uosukaisen kautta.

Lähdin tavoittelemaan ensin heitä kolmea, mutta Virtasella ei ollut aamupäivällä aikaa haastattelulle. Hän lupasi sen iltapäivällä, mikä tietysti oli nopeaan uutissykliin (Parvio 2023, 1) nähden onni. Virtanen oli toivottu vieras moneen ohjelmaan ja mediaan Ahtisaaren kuolinpäivänä. Lehtiseen en saanut yhteyttä ja Uosukaisen yhteystietoja odotin. Vaikka kovaa kiirettä ei vielä ollut, mieleen hiipi silti pelko siitä, että epäonnistuisin. Jos en saa haastatteluja tai mokaan jotenkin muuten. Olisi tärkeää myös saada jotain ulos jo verkossakin.

Pyysin toimittaja Jussi Lähteen numeron, jolla myös on ollut historiaa Ahtisaaren kanssa. Hän vastasi ensimmäisenä ja sain häneltä hyvän haastattelun. Hänen sitaattiaan itseasiassa käytettiin myös kansiossikossa.

Jutun aihe oli vielä tässä vaiheessa arka, koska kuolinuutisesta oli vain tunti, pari aikaa, joten haastateltavan lähestymiseen keskittyminen oli ensiarvoisen tärkeää. Hyvään tapaan kuuluu tietysti ottaa osaa ja lähestyä haastateltavaa varovasti. Haastateltavasta kuulee, missä mielentilassa he ovat, eikä mielentila ole aina otollisin.

Rauli Virtasen haastattelu oli lyhyt hänen kiireittensä vuoksi, mutta se tarjosi korvaamattoman lähtökohdan koko artikkelille ja selosti käytännössä Ahtisaaren uran lyhykäisyydessään alusta loppuun. Ilman sitä artikkeli ei olisi toiminut. Koska Virtanen tunsu Ahtisaaren myös henkilökohtaisesti, se toi artikkeliin lämpöä ja epävirallisempia kaskuja esimerkiksi saunasta.

Riitta Uosukainen kertoi myös ihmisen kokoisia tarinoita Ahtisaaresta. Vaikka työ oli merkittävänä osana mukana tarinoissa, häneltä artikkeli sai ehkä henkilökohtaisimpia esimerkkejä siitä, miten rakastettava ja mukava ihminen Ahtisaari oli. Uosukaisen kanssa keskusteltaessa fokuksessa oli myös karjalaisuus, jonka kautta juttu sai ehkä parhaan yksittäisen tarinan. Ahtisaaren huumorintajusta puhuttiin paljon, mutta esimerkkejä huumorista oli vähemmän. Onneksi Uosukaisen osuuden päättävä vitsi osoitti konkreettisesti, minkälaisesta huumorintajusta oli kyse:

Uosukaisen mieleen nousee tarina. Se alkaa, kun kaksivuotias Riitta lähti perheineen evakkoon. Enson juna-asemalla oli terveydenhoitaja, joka rokotti Uosukaisen. Myöhemmin hoitajasta tuli lääkintäneuvos.

”Olimme jonkun tilaisuuden jälkikahveilla. Tämä rouva lääkintäneuvos meni Martin luokse ja sanoi, että kattokaa nyt herra presidentti, mie tän tytön rokotin, kun hän oli kaksivuotias, mitä sanotte? Martti vastasi, että on hän ainakin kasvanut.”

Olin lukenut, että diplomaatti Jaakko Iloniemellä oli rooli Ahtisaaren varhaisella uralla, joten ehdotin häntä yhdeksi haastateltavista. Tässä vaiheessa minulla oli ongelma, koska haastatteluja oli vain kolme. Toimituspäällikkö kuitenkin halusi enemmän naisääntä mukaan juttuun. Tottahan se on, vuosikymmen tai pari takaperin miesvaltaisuus esimerkiksi keskusteluohjelmissa oli normi, mutta nyt sitä on syytä välttää (Seuri 2020, 55).

Ainoa siinä vaiheessa keksitty oli entinen ministeri Elisabeth Rehn, jonka kanssa Ahtisaari kävi kuuluisan presidentinvaalin tasan 30 vuotta sitten. Rehn oli antanut haastattelun jo monessa mediassa, kuten voi monesti uutistilanteessa tapahtua (Juntunen 2009, 37), joten en ollut täysin tyytyväinen valintaan, mutta kokonaisuutta ajatellen hän osoittautui hyväksi ääneksi myös Seuran juttuun.

Tavoitin Rehnin seuraavana päivänä ja keskustelimme pääasiassa Ahtisaaren työminästä. Entinen ministeri painotti, ettei hänellä ollut henkilökohtaista suhdetta Ahtisaareen. Hän toi juttuun myös tärkeän muistutuksen, että jokainen meistä on vain ihminen, saavutuksinemme ja vikoinemme.

Tiistaina myös Lasse Lehtinen oli ottanut yhteyttä ja lupasi antaa haastattelun. Hän oli matkoilla ja vaikeasti tavoitettavissa, mutta vastasi viestiini ja antoi näkemyksellisiä huomioita poliittisesta urasta. Onnistuin saamaan mukaan myös huomioita siitä, millainen Ahtisaari oli siviilissä.

Tässä vaiheessa koin, että haastattelut ovat purkissa ja voin alkaa muodostamaan varsinaista artikkelia. Järjestyksen sain päättää itse, joten lähdin muodostamaan juttua siten, miten luontevimmaksi sen näin. Ensiksi ajattelin pistää haastateltavat siihen järjestykseen, mistä heidän suhteensa Ahtisaareen alkaa, mutta toimituspäällikkö ei nähnyt sitä tarpeellisena. Hän oli oikeassa: kun se ei

Minkä laajan mies Antsaari oli?

Minkälainen nän oli neuvotelijan?

Etkö ihminen sivulissit?

Kunhan hän rontouki?

Mikä sai hänet rauhaan?

Mikä häntä kosketti?

Minkälaiset hänen viimeiset
vuodet olivat?

Mikä on rakkain muistosi?

Jos pitäisi yksi asia Antsaaren elämässä nostaa esille?
Mikä jäi mielestäsi Antsaaren
merkittävimmäksi elämän saavutukseksi?

Missä olit, kun kuultu uutisen?

Kosken tapasitte viimeisen kerran?

Milloin te tapasitte ensimmäisen kerran?

Sivu muistiinpanovihostani, johon suunnittelin vauhdissa kysymyksiä, joita tavoitelluilta haastateltavilta täytyy kysyä.

Musta teksti oli ensin, värillisillä kynillä näkyvät lisäykset ja muutokset. Kysymykset tällä sivulla eivät ole kohdennettuja.

ollut kahlitsemassa, pääsin asettelemaan osuuksia jutun ehdoilla. Samalla napsin haastatteluista pois asioita, joita käydään läpi useammassa tekemässäni haastattelussa. Valikoin parhaat sitaatit.

Olin aloittanut työn maanantaina. Koska lehti menee painoon torstaina, torstaina aamupäivällä jutun olisi viimeistään oltava oikoluvussa. Vielä tässä vaiheessa kukaan muu ei muistaakseni ollut lukenut muuta, kuin pari haastattelua, jotka oli jo ehditty julkaista erikseen verkossa. Keskiviikko oli viimeinen täysi työpäiväni, jolloin päätoimittaja pyysi, että tavoittelisin vielä Suomen Kuvalehden päätoimittaja Matti Kalliokoskea, joka on istunut Ahtisaaren rauhanjärjestö CMI:n hallituksessa. Hän oli kirjoittanut Helsingin Sanomiin hienon muistokirjoituksen, mutta oli nyt töissä omassa talosamme Otavamedialla, joten yhteydenotto olisi luontevaa.

Häneltä toivottiin saatavan ”human interest” -kulmaa, joitakin yksityiskohtaisia tarinoita, jotka selittäisivät Ahtisaarta ihmisenä. En aluksi pitänyt haastattelua tarpeellisena, koska materiaalia oli jo nyt liikaa, merkkimäärään nähden kaksinkertaisesti, mutta en sanonut sitä ääneen. Päätös osoitautui kuitenkin tärkeäksi, jota ilman juttu olisi ollut ehdottomasti heikompi. Kalliokosken haastattelu täsmensi koko artikkelin ytimen – ja toi varsinaiselle jutulle otsikon (Haapanen 2011, 64).

Seuran numeron 43/2023 kansiotyttö oli *Tällainen Martti Ahtisaari oli vallan kulisseissa: Rakasti halailua ja huumoria ja nauroi omille kömmähdyksilleen – ”Hän uskoi, että kaiken julman ja synkän takaa nousee valo”*.

Kaivoin jutusta mielestäni parhaat sitaatit ja lähetin ne päätoimittajalle. Minua nolottaa aina, kun en pysty vastaamaan ajoissa minkä sitaatin kanteen voisi nostaa, kun en yleensä osaa miettiä sitä etukäteen. Vasta kun pääsen kirjoittamaan lopullista juttua, löydän mahdolliset helmet. Ehkä sekin taito kehittyy, mutta toistaiseksi se ainakin vie aikaa. Kansiotyttö on tärkeä, koska se myy lehteä. Siksi kynnyksen sen ehdottamiselle on korkea. Jutun otsikko lehden sivuilla oli kokonaan oma ehdotukseni, joka onneksi meni läpi. Se oli sama kuin verkkojutun otsikko, eli *Hän oli Martti*.

<https://seura.fi/viihde/julkikset/han-oli-martti-ahtisaari/>

Tämä otsikko tuli suoraan Kalliokosken sitaatista, johon päätän koko artikkelin. Jos en olisi lukenut juttua, pitäisin otsikkoa teennäisenä. Teennäisyys kuitenkin katoaa, kun jutun lukee loppuun:

Kulisseissa sosiaalisesti taitava Ahtisaari oli tasa-arvoinen, matalien hierarkioiden mies.

”Presidenttiyteen kuului paljon muodollisuuksia, mutta kulisseissa hän oli erilainen.”

Kalliokoskesta kuvaavaa on se, että Ahtisaaren CMI-rauhanjärjestössä kaikki toimiston nuorista tekijöistä lähtien puhuttelivat entistä presidenttiä etunimellä.

”Hän oli Martti.”

SEURA TUTKI

SAIRASTUNEEN AARNON USKOMATON TAISTELU – NÄIN KELA VÄISTELI VASTUUTA

Uudistunut SEURA

MUKANA
24-SIVUINEN

43 • 25.10.2023 • 6,60

TÄLLAINEN
MARTTI AHTISAARI
OLI VALLAN KULISSEISSA:
RAKASTI HALAILUA
JA HUUMORIA JA
NAUROI OMILLE
KÖMMÄHDYKSILLEEN

”Hän uskoi,
että kaiken julman
ja synkän takaa
nousee valo”

&

RISTIKOT JA
TEHTÄVÄT

10 KYSYMYSTÄ
Milloin
sydämen-
tahdistin
on tarpeen?

TARINA
Kuinka
rakkaus kestää
sairastumisen?

Kirja & viini -teema

- Reportaasi Bordeaux'sta: Sadonkorjuu suomalaisten viinitilalla
- Kirjasyksyn parhaat vinkit & lahjaideat
- Elena Ferranten jalanjäljillä Napolissa
- Sikke Sumari & Pipsa Hurmerinta: ravintolayhteistyö päättyy – ystävyys jatkuu

OTAVA
MEDIA

Mielestäni se otsikko ja jutun päätös paketoivat koko jutun niin kauniisti, että pidän sitä mahdollisesti onnistuneimpana dramaturgisena ratkaisuna mitä olen toimittajan työssä tehnyt. Innostun siitä aina uudelleen, koska nuo ovat sellaisia yksityiskohtia, joita kirjoittajana etsin. Olen juttuun kokonaisuudessaankin erittäin tyytyväinen, mutta tuo on kirsikka kakun päällä.

Avausaukeama, jossa otsikko ja ingressi ovat, on myös taitettu upeasti, kuten tietysti koko juttu. Taitosta vastasi Pia Karapää, jonka visuaalinen silmä on vertaansa vailla. Kuvassa Ahtisaari on punaista taustaa vasten ja valaistus luo vahvan varjon. Se tuo jutulle arvokkuutta ja dramatiikkaa, jota ilman kokonaisuus saattaisi jäädä vaillinaiseksi.

Jutun kolme ensimmäistä lausetta eivät ole omaa käsialaani. Aloitin jutun ensiksi näin:

Martti Ahtisaari oli Karjalan evakko, joka nousi diplomaatista presidentiksi ja myöhemmin rauhanpalkinnolla palkituksi nobelistiksi – ja pysyi koko ajan omana rentona itsenään.

Toimituspäällikkö rakensi siihen kolmella lauseella kokonaisen kappaleen, mikä aloittaa jutun räväkämmin kuin oma ajatukseni, jossa käydään läpi Ahtisaaren tausta, ajatuksella evakosta nobelistiksi. Hän näki, että teksti kaipaa dramaattisemman alun, ja sen se myös sai:

Mies, joka nukahti mihin tahansa kulkuneuvoon saman tien. Mies, joka tykkäsi halata ja näyttää tunteita. Mies, joka osasi nauraa itselleen eikä piitannut pokkuroinnista tai hierarkioista.

Vasta näiden jämähöiden lauseiden jälkeen alkoi minun varsinainen tekstini, jossa Karjalan evakko nousi diplomaatista presidentiksi. Toimituspäällikkö onnistui myös lyhentämään tekstiä tarpeeksi, minulla raja tulee aina jossain vaiheessa vastaan. Teksti soljuu hyvin.

Minun olisi syytä kehittyä editoimisessa, mutta olen liian rakastunut tekstiin ja sen tarjoamiin yksityiskohtiin. Pitäisi muistaa, että kaikki tieto ei palvele lukijaa tarpeeksi hyvin, ja alkaa pahimmassa tapauksessa syödä kokonaisuutta. Vaikka teksti olisi kuinka upea pitkänä, myös merkkimäärä tulee joka tapauksessa vastaan. Ei auta muu, kuin lyhennys. Onneksi juttu sai aukeaman lisää alkupeiräiseen suunnitelmaan nähden. Minusta Ahtisaari ansaitsi sen, mutta myös juttu ansaitsi sen sekä tekstin että kuvien näkökulmasta.

Minulle tämä oli tulikoe, joka lisäsi itseluottamusta ja ehkä osoitti myös muille, että kykenen myös vastuullisempiin tehtäviin. Opin tästä ainakin sen, että oli juttu miten suuri tahansa, kannattaa pitää mieli tyynenä. Huolehtimalla ja stressaamalla juttu ei etene. Aina joku haastateltava suostuu puhumaan, eikä kannata huolestua, jos heti ei tavoita ketään. En tiedä pääseekö tuollaisesta huolesta koskaan kokonaan eroon, mutta minulle ei koskaan ole vielä käynyt niin, että en olisi tavoittanut

ketään. Seura on myös niin arvostettu ja iso media, että moni varmasti antaa mielellään haastattelun sille. Sekin pitäisi muistaa, hartiat ovat leveämmät, kun lehdellä on niin pitkä historia takanaan.

Juttu opetti myös, kuinka suuri juttu aikakauslehdessä rakentuu. Yksinhän siinä ei olla, minä vain kirjoitan jutun. Esihenkilöt suunnittelevat suuret kuviot, kuten juuri sen tuleeko juttu kanteen vai ei, minkälaisella otsikolla ja kuvilla. Toimittajan kanssa keskustellaan jutun rakenteesta ja haastateltavista, sekä jutun edetessä siitä, tarvitaanko jotain lisää. Visualisti valitsee parhaaksi katsomansa kuvat, toki neuvottelee siitä toimittajan ja toimituspäällikön kanssa. Löysimme yhteisen sävelen heti ja kävimme hyviä keskusteluja siitä, mikä on kuvajournalismin kannalta relevanttia ja mikä kannattaa jättää pois.

On sanomatta selvää, että se mitä juttuun ei kirjoita, ei ole siellä. Totta on kuitenkin myös se, että vaikka kirjoittaisin tekstiin jotain, sitä ei välttämättä ole siellä. Luen tekstin ennen painoon menoa, mutta hyvä editori onnistuu nappaamaan pois sieltä jotain sellaista, minkä poissaoloa en edes huomaa. Tämä vahvistaa käsitystäni siitä, että toiset silmät ja useamman henkilön kommentit ovat lopputuloksen kannalta oleellisen tärkeitä. Kun tekstin kanssa painiskelee tietyn ajan, omalle työlleen tulee sokeaksi. Editori ja oikolukijat näkevät tekstin virheet ja epäsuhdat helpommin.

Ohessa voi nähdä, miltä lopputulos lehden sivuilla näytti. Kuvatekstit veivät Ahtisaaren uraa luontevasti eteenpäin, koska kaikki ei mahtunut leipätekstiin. Kuvia valikoitiin myös sillä silmällä, että ne yhtä lailla kattaisivat Ahtisaaren elämän ja uran.

MARTTI AHTISAARI 1937–2023

Hän oli Martti

Presidentti Martti Ahtisaari kuoli 16. lokakuuta 86-vuotiaana. Tässä jutussa ystävät ja kollegat muistelevat, millainen mies Ahtisaari oli oluissien takana.

Teksti: Jesse Raatikainen

MARTTI AHTISAARI 1937–2023

"Hän piti huolen, että vaikka käsiteltiin kansainvälisiä kriisejä, aina täytyy olla toiveikkautta ja huumoria."

EVAKKOLAPSI. Martti Ahtisaari synti Viipurissa Tyne ja Oiva Ahtisaaren neljänä lapsena. Kuussa on pikku-Martti 4-vuotissyntymäpäivänään. Hän pukeutui evakolapin Ahtisaaret asettivat kymmeneksi vuodeksi Kuopioon, ja työskenteli alapaerina, ja perhe jäi vaarakaupan kasarmilla. Kaupossa perheeseen ehti syntyä myös Heikki. Vuonna 1952 perhe muutti Ouluun.

Mies, joka mukautti minin tahansa kulkuneuvon saman tien. Mies, joka tykkäsi halata ja näyttää tunteita. Mies, joka ocaisi suuria ihailleen eikä pitännyt pokkuröimistä tai hierailusta.

Martti Ahtisaari oli Karjalan evakko, joka nousi diplomaattista presidentiksi ja myöhemmin rauhanpalkinnolla palkituksi nobelistiksi – ja pyysi koko ajan omasta rentona itsenästä.

Tässä jutussa Ahtisaaren läheiset kertovat, mitä huolitte ja päättämättömyyksiä miehen Ahtisaaren persoonasta.

RAULI VIRTANEN:
"Hän asettui lauteille äijien kanssa"
 Toimittaja Rauli Virtanen tutustui Ahtisaaren New Yorkissa vuonna 1973. Molemmat asuivat lähellä Manhattanin lähi naapurina.

"Ikkunastani näkyi talo, jossa Eeva, Marko ja Martti asuivat", Rauli Virtanen muistelee.

Suomalainen media ei tuolloin hahmottanut, loka entinen Tansanian-suurlähettiläs Martti Ahtisaari oli tai mistä hänen Namibia-prosessissaan oli kyse.

Virtanen kuitenkin haastatteli Ahtisaarta ja sai myytyä jutun Suomeen.

"Haastattelun aikana meillä syöksäsi, Martti sanoi, että hänen turvamiehensä on löytänyt saunan, lähde jokuun makuu. Siinä tuli traditio."

Ahtisaari sanoi lauantaisin. Mukana oli paljon suomalaisia, esimerkiksi entisiä suurlähettiläitä ja YK:n työntekijöitä.

"Vielämme siellä aikaa tuntikaupalla. Ahtisaari oli peron makkaraa. Korttein päällä oli hyvä puistolainen makkara-kauppa, josta laiti hänelle makkaraa ja jomme vähän eluttu ja poransimme maailmaa."

Lippis päässä Lautasaaren
 Myöhemmin Rauli Virtanen seurasi Namibian itsenäistymisprosessissa, jossa Ahtisaarella oli tärkeä rooli. Virtanen pääsi Ahtisaaren matkassa myös rauhanneuvotteluihin Kosovoon ja Indonesiaan.

Suomalaiset rauhanturvaajat arvostivat Ahtisaarta, niin myös monet muut. YK:n entinen pääsihteerit Kofi Annan sanoi, että Ahtisaari on sinä ihminen, joka on rakentanut rauhan kolmella mantereella.

PERHE. Martti Ahtisaari (oik.) Tansanian-suurlähettiläänä Dar es Salaamissa vuonna 1973 viettämässä aikaa perheensä kanssa. Vasemalla Eevaan Ahtisaari tutustui Kuopiossa, ja pari avioitui vuonna 1968. Ahtisaaren sisar Oiva on Jussaa kesällä vuonna 1969 syntyneen lapsenlapsensa Markon takana.

LAUANTAINA SAUNAAN. Ahtisaaren läheisten muistossa saana nousee presidentin sautekiintohokki. Ahtisaari saunoi jopa Suomea lämpimämmässä Tansaniassa. Kuva helmikuuta 1974, kun Suomen ja Tansanian ulkoministerit tapasivat Löylyssä ulkomaisesta Samuel John Malecian (oik.) ja Ahti Karjalain (vas.) kanssa.

Myöhemmin rauhan mies noteerattiin myös Oulossa, kun hänet palkittiin vuonna 2008 Nobelin rauhanpalkinnolla. Kun Ahtisaari sai tiedon puhelimelta, Virtanen oli poikalla kuvaaja Seppo Ekholm in kansassa.

"Riemi oli valtava, mutta toimittajan vehvoisuus ei iski, enkä voinut jäädä kiltistelemään."

Mitä Ahtisaari teki seuraavana päivänä? Meni tietysti saunomaan.

"Hänelle oli tyyppiiltä lähtöä muina miehinä. Lippis päällä. Saunaseuralle Lautasaaren. Hän asettui lauteille muiden äijien kanssa. Se kuvasi hänen maan läheisyyttä. Ei tehdä tästä suurta numeroa."

Samastui kotinsa menettäneisiin
 Tästä Karjalan evakokona saattoi vaikuttaa siihen, miksi Ahtisaaren empatia kotinsa menettäneitä kohtaan oli niin suurta.

"Hän oli kuin kalli vedessä kansainvälisissä yhteisöissä, mutta ei jättänyt siellä, missä ihmismaailma vaikeat hetket olivat krevetti kaulassa, vaan myös siellä, missä globaali eteli oli edutettuna. Afrikkalaiset

rakastivat häntä, ja Ahtisaari rakasti afrikkalaisia. Se huokui hänestä", Rauli Virtanen sanoo.

Tilannekommiikka ja hyvät viisit saivat Ahtisaaren nauramaan.

"Hän piti huolen, että vaikka käsiteltiin kansainvälisiä kriisejä, aina pitää olla toiveikkautta ja huumoria."

LASSE LEHTINEN:
"Ahtisaarella ei ollut roolia"
 Entisiä poliitikkoja ja kirjailijaa Lasse Lehtistä on kutsuttu presidentin tekijäksi, sillä Lehtinen myötävaikuttuksella Ahtisaari nousi presidentiksi poliittikan ulkopuolelta.

"Tapasimme 1970-luvun alussa. Minusta tuli kansanedustaja vuonna 1972, jolloin alkivat ulkoministerit Afrikan ja myöhemmin YK:hen", Lehtinen muistelee.

Hän uskoo, että Ahtisaaren rooli Namibian itsenäistymisessä on jäänyt suomalaisille vieraksi.

Prosessin molemmat osapuolet olivat Lehtisen mukaan ymmärtäneet, että Ahtisaari on enemmän hädän puolellaan. Lisäksi eteläafrikkalaiset kunnioittivat, että Ahtisaari olisi pebotettava. Vähinpä tiesivät.

5 Pohdintaa

Mummoni kysyy toisinaan muodostaessaan leikekirjaa jutuistani, että miten osaan sellaisestakin kirjoittaa. ”Ethän sinä Ahtisaaresta muista mitään.” Se onkin toimittajan työssä mielenkiintoista; toki, olen perehtynyt moniin asioihin, jotka ovat tapahtuneet jo ennen kuin olen syntynyt. Kaikista opinnäytetyön kansikuvajuttuaiheista olen sattumalta ollut kiinnostunut myös harrastajana.

Jutut kuitenkin syntyvät lukemisen ja haastattelujen pohjalta. Enhän minä Indonesian vallankumouksesta esimerkiksi tiedä mitään, mutta kun kysyin aihetta tutkineelta henkilöltä mieltäni askarruttaneita kysymyksiä, sain vastauksia, joista muodostin hyvän jutun. Ei toimittaja kaikkivaltiaana kirjoita keksimiään asioita, vaan ottaa selvää ja kirjoittaa jutun muiden henkilöiden kautta. Usein haastateltavat ovat tehneet sen raskaan työn, tutkineet ilmiöitä tai eläneet omaa elämäänsä. Toimittaja valikoi kiinnostavia yksityiskohtia, jotka voivat avata aihetta laajemmin lukijoille, jotka eivät vielä välttämättä edes tiedä olevansa aiheista kiinnostuneita.

Journalismi on lopulta hyvin teknistä työtä. Siihen ei saa leipääntyä, mutta loppujen lopuksi kirjoittamisen tai haastattelun prosessit ovat aina melkein samanlaiset. Kun oppii kirjoittamaan hyvän uutisjutun, loputkin uutiset kirjoitetaan suurin piirtein samaan muotoon: kärkeen uusi ja kiinnostava asia, ja niin edelleen. Kokemus auttaa näkemään selkeämmin.

Pidemmät artikkelit ovat tietysti hieman erilaisia, niissä saa kokeilla ja rikkoa sääntöjä, jos tekniikan osaa. Vaihtoehtoja kirjoittaa jokin esimerkiksi tässä opinnäytetyössä esitellyistä artikkeleista on yhtä monta, kuin on ihmisiäkin. Kukaan toinen ei kirjoita samanlaista artikkelia kuin minä, enkä minä kirjoita samanlaista artikkelia kuin joku toinen. Jokainen toimittaja on korvattavissa, mutta samanlaista tekijää ei löydy. Se on minusta ihana, individualistinen ajatus. Jokainen toimittaja on oma persoonansa ja omaperäinen tekijä, vaikka työ itsessään olisikin kuinka kaavamaista tahansa.

Vaikka haastattelu itsessään epäonnistuisi, taitava kirjoittaja voi saada huonostakin materiaalista kirjoitettua ja editoitua hyvän tekstin. Onneksi kirjoitetut jutut eivät ole verrattavissa siinä mielessä suoraan televisio- tai radiohaastatteluun.

Yksi suurimmista opeistani on ollut se, ettei mikään ole satunnaista. Vaikka haastattelussa huolettomasti esittäisi kysymyksen, sen taustalla on yleensä suunnitelma. Asiat voivat vaikuttaa ulospäin huolettomilta, mutta kaikki on vaatinut vaivaa ja taustatyötä. (Stern 2019, 3).

Kun asiat näyttävät helpolta, sen on tehnyt oikein. Howard Sternillä on myös loistava haastattelijippo, josta saattaa olla hyötyä: Stern sanoo jossakin vaiheessa lähetyksen loppupuolta, että on viimeisen kysymyksen aika. Yleensä haastateltava rentoutuu ja alkaa puhua enemmän. Todellisuudessa haastattelua voi olla vielä kymmenen minuuttia jäljellä, mutta Sternin mukaan se

aiheuttaa psykologisen efektin, jolloin haastattelun lopusta muodostuu ”kasuaali” keskustelu, eikä haastateltava välttämättä osaa varoa vastauksiaan samalla tavalla.

Havaitsin, että avoimet kysymykset toimivat pidempiin artikkeleihin tulevissa henkilöhaastatteluissa paremmin, kuin täsmällisemmät kysymykset. Avoin kysymys voi tuoda esiin asioita, joita haastateltava ei ole osannut itse edes ajatella. Kun haastattelija on valpas, silloin haastattelu saattaa mennä uusille urille jatkokysymysten muodossa. (Eljand-Kärp & Harro-Loit 2020, 83.)

On olennaista ymmärtää, että jokaisen kansikuvajutun tai henkilökuvahaastattelun takana on ihminen, jolla on oma elämänsä ja omat tarinansa. Toimittaja välittää nämä tarinat parhaaksi katsomallaan tavalla.

Olen erittäin kiitollinen kaikille, jotka ovat auttaneet minua eteenpäin. En todennäköisesti olisi tässä ilman Episodin toimituspäällikkö Jussi Huhtalan ja päätoimittaja Jouni Vikmanin antamia mahdollisuuksia ja luottamusta. Koen saaneeni löytää kirjoittajana oman ääneni ja oppineeni vastuullisesta kirjoittamisesta näkyvään mediaan erittäin paljon. Lehteä tehdään intohimosta, eikä siitä ole nähdäkseni tingitty.

Olen erityisen kiitollinen myös Seuran päätoimittaja Erkki Meriluodolle, joka luotti kykyihini, kannusti ja auttoi eteenpäin silloin, kun sitä aidosti tarvitsin. Journalismista aikakausmediassa olen oppinut paljon Seuran verkkosivujen toimituspäällikkö Anu Vaskimolta, jota parempaa kollegaa ei voisi saada, sekä Seuran entiseltä toimituspäälliköltä Jyrki Jantuselta, joka kaivoi jutuista ja miehestä aina parhaan esiin.

Kiitos kuuluu myös Iltalehden viihdeosaston uutispäällikkö Anne Tahvolaiselle, joka tunnisti voimavarat, kannusti omaäänisyyteen ja osasi auttaa kehittämään ammattitaitoa eteenpäin.

Kiitän myös suurinta osaa kollegoistani, joiden kanssa olen saanut tehdä töitä. Parhailta heistä olen oppinut paljon. Olen vasta raapaissut pintaa alalla, mutta jos ihmiset ovat näin ammattitaitoisia ja hyviä, kuin minun lähelläni on ollut, journalismilla ei ole Suomessa mitään hätää.

Syvä kiitos myös koko Haaga-Helian opettajakunnalle, erityisesti Esko Hatuselle, Panu Hieta-
nevalle ja opinnäytetyöni ohjaajalle Laura Kettuselle. Pääsykokeissa perustelin haluavani kouluun, koska käytännön asioista minulla ei ollut mitään ymmärrystä. Opin huomattavan paljon journalismista, myös sen, että käytännön asiat voivat toimia juuri niin, kuin itse haluaa. Yksi tärkeimmistä opeista on siis ollut se, että ”kyllä niin voi tehdä”. Toimittajan tehtävä on vain saada se toimimaan.

Journalismi ei ole yksilölaji.

6 Lähteet

- Eljand-Kärp, V. & Harro-Loit, H. 2020. Journalists interviewing elite athletes: Dumb answers or bad questions? *Catalan Journal of Communication & Cultural Studies*. Luettavissa: https://www.researchgate.net/publication/341487856_Journalists_interviewing_elite_athletes_Dumb_answers_or_bad_questions
- Haapanen, L. 2011. Sitaattien tehtävät ja tekeminen kaunokirjallis-journalistisissa lehtijutuissa. *Media & viestintä*. Luettavissa: <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/62907/24449>
- Hitchens, C. 2011. *Arguably – Essays by Christopher Hitchens*. Hachette Book Group. Yhdysvallat
- Jaakkola, M. 2013. *Hyvä journalismi – Käytännön opas kirjoittajalle*. Kansanvalistusseura. Vantaa
- Juntunen, L. 2009. Journalistinen etiikka kriisissä. *Media & viestintä*. Luettavissa: <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/62960/24499>
- Keeble, R. 2005. *Print Journalism – A Critical Introduction*. Routledge. Yhdysvallat
- Kivioja, P. 2018. *Iltapäivälehtien evoluutio median murroksessa*. Tampere University Press. Tampere. Luettavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/104618/978-952-03-0904-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kivistö, T. 2016. *Kohti aikakauslehden ydintä: Suomalainen aikakauslehti, lukijan tarpeet ja media-murros*. University of Jyväskylä. Ladattavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/49672>
- Lehtinen, A.P. 2020. Journalismin totuudenmukaisuus: Luottamussuhde yleisöjen kanssa. *Media & viestintä*. Luettavissa: <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/98407/56238>
- Lindegren, R. 2011. *Riitta Lindegren – Minä, toimittaja*. Otava. Keuruu
- Parvio, T. 2023. *Disinformaatio ja vastatoimet – Kokemuksia viranomaisorganisaatioiden viestinnän näkökulmasta*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Luettavissa: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/188045/YEK_Parvio_Tapani_JULK.pdf?sequence=1
- Seuri, O. 2019. Avoin kysymys. *Yle Areena*. Kuunneltavissa: <https://areena.yle.fi/podcastit/1-50248695>
- Seuri, O. 2020. *Avoin kysymys – Haastattelun käsikirja*. Vastapaino. Tampere
- Sirkkunen, E. 1994. *Moraalin valtakunta*. *Media & viestintä*. Luettavissa: <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/63581/24928>

Stern, H. 2019. Howard Stern Comes Again. Simon & Schuster. Italia

Suomalainen, I. 2013. Musamiesten lehti – Soundi-lehden maskuliininen rockdiskurssi vuosina 1998, 2008 ja 2012. Itä-Suomen yliopisto. Luettavissa: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/12737/urn_nbn_fi_uef-20130976.pdf?sequence=1

Theroux, L. 1998–2000. Louis Theroux's Weird Weekends. BBC Two. Iso-Britannia

Theroux, L. 2021. Theroux the Keyhole: Diaries of a Grounded Documentary Maker. Macmillan. Iso-Britannia

Vidal, G. 2006. Point to Point Navigation – A Memoir. Little, Brown. Iso-Britannia